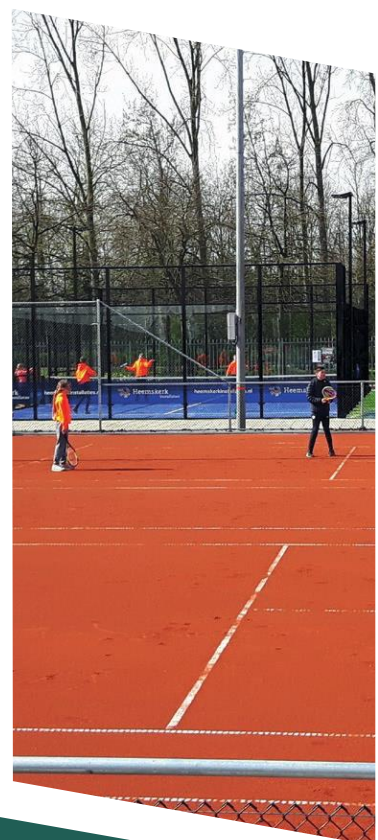

**Leidschendam-
Voorburg**

Beheerplan sportparken vanaf 2025

Gemeente Leidschendam-Voorburg

**B.A.S. Begeleiding
en Advies Sportterreinen**
Treubstraat 25
2288 EH Rijswijk
T 015 - 285 22 11
info@bas-sport.nl
www.bas-sport.nl

B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen
is een handelsnaam van Adviesbureau BAS B.V.

Titel : **Beheerplan sportparken vanaf 2025
Gemeente Leidschendam-Voorburg**

Opdrachtgever : Gemeente Leidschendam-Voorburg
Dhr. D. van der Dussen

Projectadviseur B.A.S. : De heer J.G. (Jaap) Nieuwenhuis
Projectadviseur buitensport

Contactgegevens : B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen
Treubstraat 25, 2288 EH Rijswijk
Telefoon: 015 285 22 11
E-mail: info@bas-sport.nl

Projectnr. : 24-207-LV

Datum : 21-02-2025

Status : Definitief

Versie : 01

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Inhoud en doelstelling	5
1.2	Leeswijzer	5
1.3	Sportparken.....	7
1.4	Huidige situatie.....	8
1.5	Betrokken Partijen	8
2	Kwaliteitsbepalingen	9
2.1	Inleiding.....	9
2.2	Kwaliteitsniveau	10
2.3	Sportparken.....	11
2.3.1	Sportpark Duivesteyn	11
2.3.2	Sportpark Kastelenring	12
2.3.3	Sportpark De Meerhorst	13
2.3.4	Sportpark Westvliet	14
2.3.5	Tennispark Overdam	15
2.3.6	Sportpark 't Loo	16
3	Duurzaam accommodatiebeleid	18
3.1.1	Voetbal	18
3.1.2	Hockey	19
3.1.3	Korfbal	19
3.1.4	Honk- en softbal	20
3.1.5	Tennis.....	20
3.1.6	Rugby	21
3.1.7	Handbal	21
3.2	Algemeen	21
3.2.1	Standaard onderhoud.....	21
3.2.2	Standaard renovatie	22
3.3	Duurzaamheid	22
3.4	Toekomstige ontwikkelingen	23
4	Meerjaren InvesteringsPlan (MIP)	25
4.1	Kader.....	25
4.2	Afschrijvingen.....	26
4.3	Kosten Meerjaren InvesteringsPlan (MIP)	27
5	Dagelijks OnderhoudsPlan (DOP)	29
5.1	Inleiding.....	29
5.2	Algemeen	29
5.2.1	Grasvelden (wedstrijdvelden)	29
5.2.2	We-tra velden (WeTra= Wedstrijd Trainingsvelden)	30
5.2.3	Kunstgrasvelden.....	33
5.2.4	Halfverharding (honk- en softbalvelden)	36
5.2.5	Verharde velden	37
5.2.6	Tennisbanen.....	37

5.2.7	Sportveld verlichting	39
5.2.8	Verhardingen, groenvoorzieningen en overige inrichtingselementen	39
5.3	Uitgangspunten duurzaam dagelijks beheer en onderhoud.....	41
5.3.1	Algemeen	41
5.3.2	Preventie en bestrijding van onkruiden, ziekten en plagen natuurgras	42
5.3.3	Preventie en bestrijding van onkruiden in kunstgras	43
5.3.4	Versterken biodiversiteit op de sportparken	43
5.4	Kosten beheer	43
6	Zorgplicht kunstgrasvelden.....	46
6.1	Algemeen	46
6.2	Sportparken.....	46
6.2.1	Sportpark Kastelenring	47
6.2.2	Sportpark De Meerhorst	49
6.2.3	Sportpark Westvliet	49
6.2.4	Sportpark 't Loo	50
6.2.5	Sportparken Duivesteyn en Overdam	52
6.3	Beheer kunstgrasvelden gemeente Leidschendam-Voorburg	52

Bijlagen:

- I Beheer tekeningen parken
 - Sportpark Duivesteyn, tekeningnummer 24-207-LV-BEHEER-DUI
 - Sportpark Kastelenring, tekeningnummer 24-207-LV-BEHEER-KAS
 - Sportpark Meerhorst, tekeningnummer 24-207-LV-BEHEER-MEE
 - Sportpark Westvliet, tekeningnummer 24-207-LV-BEHEER-WVL
 - Sportpark Overdam, tekeningnummer 24-207-LV-BEHEER-OVD
 - Sportpark 't Loo, tekeningnummer 24-207-LV-BEHEER-LOO
- II Inventarisaties
- III MIP (Meerjaren Investerings Plan)
- IV DOP (Dagelijkse Onderhouds Kosten) per park
- V Notitie Stantec

1 Inleiding

De gemeente Leidschendam-Voorburg wil met haar sportbeleid het sport- en beweeggedrag van de inwoners stimuleren. Sport is een wezenlijk onderdeel van het beleid van de gemeente. Hiervoor dienen ook de buitensportaccommodaties van voldoende kwaliteit te zijn. In Leidschendam-Voorburg zijn volop mogelijkheden om sport te beoefenen. Naast verschillende binnensport accommodaties heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg een zestal buitensportparken t.w.:

- Sportpark Duivesteyn	>	Leidschendam
- Sportpark Kastelenring	>	Leidschendam
- Sportpark Meerhorst	>	Stompwijk
- Sportpark Westvliet	>	Den Haag
- Tennispark Overdam	>	Leidschendam
- Sportpark 't Loo	>	Voorburg

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft een oppervlakte van ca. 35,60 km² (waarvan 2,88 km² water). De gemeente heeft ca. 78.229 inwoners (2024, bron: CBS).

1.1 Inhoud en doelstelling

De gemeente Leidschendam-Voorburg wil kwalitatief goede sportvelden aanbieden die passen binnen de financiële mogelijkheden van de gemeentelijke begroting. De gemeente heeft daarom B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen opdracht gegeven de kwaliteit van de sportparken binnen haar gemeentegrenzen te her-beoordelen en een geüpdatet beheerplan voor de sportparken op te stellen. De gemeente Leidschendam-Voorburg wenst naast een kwalitatief hoogstaand onderhoud ook aandacht voor duurzaam beheer en onderhoud van de sportparken met oog voor ecologie en biodiversiteit. Deze punten krijgen speciale aandacht in een aparte paragraaf binnen hoofdstuk 3, "Duurzaam accommodatiebeleid".

Daarnaast heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg met dit beheerplan ook de gevolgen van microplastics, i.v.m. het gebruik van SBR ingevulde kunstgrasvelden, in beeld laten brengen. Dit onderdeel komt aan bod in hoofdstuk 6.

Dit beheerplan is de vervanging van het beheerplan dat door B.A.S. begin 2024 is gemaakt. Hiermee zijn ook het Meerjaren InvesteringsPlan (MIP) en het Dagelijks OnderhoudPlan (DOP) aangepast aan de laatste wijzigingen en het meest recente prijspeil (2025).

1.2 Leeswijzer

Het updaten van het beheerplan bestaat uit:

Tekeningen (bijlage I)

De beheertekeningen van bovengenoemde sportparken, zoals deze op het moment van het schrijven van dit beheerplan actueel zijn.

Kwaliteitsbepalingen (hoofdstuk 2 en bijlage II worden gefaseerd uitgevoerd)

Naast een cultuurtechnische beoordeling van de grasvelden, worden de kunstgrasvelden ook met regelmaat getoetst aan de sporttechnische normen van de sportbonden. Hiervoor is een speciaal beoordelingsschema in werking. De kwaliteitsbepalingen dienen als basis voor het Meerjaren InvesteringsPlan en het Dagelijks OnderhoudsPlan.

Duurzaam accommodatiebeleid (hoofdstuk 3)

Het standaard accommodatie beleid waarmee is gerekend in dit beheerplan wordt weergegeven, daarnaast wordt ingegaan op duurzaam accommodatiebeleid. Na vaststellen van dit beleid kunnen de gemeentelijke sportaccommodaties doorontwikkelen naar ecologisch ingerichte duurzame sportaccommodaties met een hoge mate van biodiversiteit.

Meerjaren InvesteringsPlan (hoofdstuk 4 en Bijlage III)

Renovatieschema met geraamde kosten voor de uit te voeren renovaties. Wij noemen dat het Meerjaren Investerings Plan (MIP). Hierin zijn de inventarisaties uitgewerkt in overzichten met een voorstel tot afschrijving en berekening van de herinvesteringen. Hierbij is een jarenoverzicht voor de komende 18 jaar uitgewerkt.

Dagelijks OnderhoudPlan (hoofdstuk 5 en Bijlage IV)

Het Dagelijks OnderhoudsPlan (DOP) betreft het advies voor het dagelijks onderhoud op de sportvelden incl. het eventuele extra onderhoud dat nodig is om de velden in een goede staat te houden.

In de DOP worden de onderhoudshandelingen in beeld gebracht die nodig zijn om de accommodaties in stand te houden. Van deze onderhoudshandelingen worden ook de kosten uitgewerkt.

Zorgplicht kunstgrasvelden (hoofdstuk 6 en Bijlage VI)

Er is onderzoek uitgevoerd naar vervuiling van microplastics in de omgeving van kunstgrasvelden. Dit naar aanleiding van het gebruik van SBR infill in kunstgrasvelden in het verleden. De conclusies worden in hoofdstuk 6 beschreven, de uitkomsten van het onderzoek zijn bijgevoegd in een bijlage.

De algemene doelstelling van het “Beheerplan sportparken gemeente Leidschendam-Voorburg” is het zorgen voor duurzame, veilige, speelbare sportvoorzieningen die voldoen aan de (sporttechnische) normeringen van de sportbonden en het inzichtelijk maken van de daarbij benodigde financiële middelen.

1.3 Sportparken

De gemeente Leidschendam-Voorburg is verantwoordelijk voor het beheer van 6 buitensport accommodaties voor zover deze eigendom zijn van de gemeente. Binnen de grenzen van de gemeente zijn de volgende buitensportaccommodaties opgenomen in het beheer- en Meerjaren InvesteringsPlan:

1. Sportpark Duivesteyn:

Hockeyvereniging V.M.H.C. Cartouche	3 kunstgras watervelden
	2 kunstgras zandvelden
	2 kunstgras mini zandvelden

2. Sportpark Kastelenring:

Voetbalvereniging RKAVV	1 kunstgras hoofdveld (combi met SEV veld 1)
	1 kunstgras bijveld
	1 kunstgras jeugdveld
	2 natuurgras bijvelden
	2 natuurgras jeugdvelden
Voetbalvereniging SEV	1 kunstgras hoofdveld (combi veld 1 RKAVV)
	1 kunstgras bijveld
	1 kunstgras jeugdveld
	2 natuurgras bijvelden

3. Sportpark De Meerhorst:

Voetbalvereniging Stompwijk'92	1 kunstgras hoofdveld
	1 natuurgras bijveld
	1 natuurgras jeugdveld
Handbalvereniging Stompwijk'92	1 asfalt handbalveld

4. Sportpark Westvliet:

Voetbalvereniging Wilhelmus	1 kunstgras hoofdveld
	2 kunstgras bijvelden
	2 natuurgras bijvelden
Korfbalvereniging C.K.V. V.E.O	1 kunstgras hoofdveld
	2 kunstgras bijvelden in 1 bak
	1 natuurgras bijveld
Handbalvereniging EHC	2 asfalt handbalvelden
Honk & softbalvereniging Catch	1 honkbalveld combi natuurgras/halfverharding
	1 softbalveld combi natuurgras/halfverharding
Atletiekvereniging Sparta	1 kunststof 4-laans rondbaan, een 6-laans sprintbaan en diverse technische nummers als polsstok hoogspring banen, discuskooi, kogelstoot segment en hoogspringen
Cricketvereniging VCC	1 natuurgras cricketveld
Voorburgse Rugby Club	1 kunstgras rugbyveld
Volevo Beach	4 beachbalvelden

5. Sportpark Overdam:

Diverse tennisverenigingen	14 kunstgras tennisbanen en 1 minibaan
----------------------------	--

6. Sportpark 't Loo:

Voetbalvereniging Forum Sport

- 1 kunstgras hoofdveld
- 2 kunstgras bijvelden
- 2 natuurgras bijbalvelden
- 2 natuurgras jeugdvelden

Het beheerplan voor de sportaccommodaties heeft betrekking op de buitensportaccommodaties van de gemeente Leidschendam-Voorburg en betreft alle sportvelden, verhardingen, groenvoorzieningen, hekwerken, sportveldverlichtingen en overige inrichtingsmaterialen binnen de grenzen van de sportparken.

Bij sportvelden met LED verlichting, aangebracht door de vereniging, zijn alleen de masten en bekabeling de verantwoordelijkheid van de gemeente.

De gebouwen die op de complexen aanwezig zijn, worden grotendeels beheerd door de gemeente maar vallen buiten dit beheerplan.

1.4 Huidige situatie

De sportparken worden momenteel, in opdracht van de gemeente Leidschendam-Voorburg, beheerd door B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen, die verantwoordelijk is voor het dagelijks beheer.

Het dagelijks onderhoud wordt met eigen middelen en mensen van de gemeente uitgevoerd, waarbij een gedeelte van de werkzaamheden door een derde partij wordt gedaan.

Sinds 4 maart 2024 wordt het onderhoud van de natuurgrasvelden aan de hand van onderhoudsbestek 23-268-LV voor een periode van 4 jaar t/m 7 april 2028 door Jos Scholman Groen B.V. uitgevoerd. Het onderhoud van de kunstgrasvelden is recent opnieuw aanbesteed met gebruik name van het bestek 24-284-LV 'Raamovereenkomst onderhoud kunstgrasvelden'. De opdracht is verkregen door Antea Sport/J&E Sports. Deze partij heeft het onderhoud aan de kunstgrasvelden ook in de afgelopen jaren uitgevoerd.

De gemeente blijft eindverantwoordelijk voor de sportparken.

1.5 Betrokken Partijen

De heer D. (Donny) van der Dussen vertegenwoordigt de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Namens B.A.S. is de heer J.G. Nieuwenhuis als projectadviseur buitensport eindverantwoordelijk voor het schrijven van dit beheerplan. De heer G.M. (Bertus) Carelse heeft als adviseur buitensportaccommodaties het grootste deel van het veldwerk uitgevoerd.

2 Kwaliteitsbepalingen

2.1 Inleiding

Om het beheer en onderhoud op korte en langere termijn goed te kunnen inschatten, is het van belang dat de huidige kwaliteit van de sportparken en de daarbij behorende inrichtingselementen bekend zijn. In het kader van deze rapportage zijn de bekende hoeveelheden zo goed mogelijk ingeschat of aan de hand van de beheertekening opgenomen.

De velden en inrichtingsmaterialen zijn volgens een afgesproken planning getoetst aan de hand van de sporttechnische en materiaaltechnische normen van NOC*NSF en de sportbonden. Daarbij is voor zover aanwezig een vastgestelde norm voor bestaande velden gehanteerd. Voor natuurgrasvelden is de norm NOCNSF-KNVB2 van toepassing. Op basis van onze kennis en ervaring beoordelen wij de velden op de cultuurtechnische waarden.

De kwaliteitsinspecties van de kunstgrasvelden zijn uitgewerkt en in bijlage II aan deze rapportage toegevoegd. De inspecties van de (gras)velden worden ook tijdens het beheer van de velden, uitgevoerd en verder uitgewerkt.

Van alle grasvelden is de bestaande bodemopbouw bekend. De velden zijn in 2024 voor het laatst chemisch geanalyseerd. Hiermee wordt jaarlijks het bemestingsschema opgesteld. Voor bemesting wordt veelal gebruik gemaakt van organische meststoffen deels met toevoeging van natuurlijke grondstoffen met een duurzame werking. Indien een veld gerenoveerd of opnieuw aangelegd moet worden, zal ook gekeken moeten worden naar de granulaire samenstelling van in ieder geval de toplaag.

Ook de bij het veld behorende inrichtingsmaterialen (doelen, veldafrastering, ballenvangers, dug-outs, verhardingen binnen de veldafrastering) zijn beoordeeld. Daarnaast zijn de lichtinstallaties beoordeeld waarbij moet worden opgemerkt dat dit een visuele beoordeling betreft. De gemeente Leidschendam-Voorburg laat door een specialist separaat metingen uitvoeren om een treksterkteonderzoek uit te voeren om de stabiliteit van de lichtmasten te bepalen. De stabiliteitsmeting van de lichtmasten dienen elke 5 jaar te worden herhaald. De elektrische installatie is niet beoordeeld.

Naast de velden is ook de huidige staat van de sportparken beoordeeld. Hierbij is de staat van de paden, bestratingen en groenvoorzieningen als gazons, bomen, hagen, sier- en bosplantsoen binnen de grenzen van de sportparken beoordeeld. De inspectie heeft visueel plaatsgevonden op type, uiterlijk (bijvoorbeeld roestvorming, vervorming, losse of kapotte onderdelen en of de beplanting in goede staat is e.d.), functionaliteit en veiligheid.

2.2 Kwaliteitsniveau

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft als streefwaarde voor de te leveren kwaliteit op de sportparken minimaal een **voldoende** gesteld.

Hieruit kan worden opgemaakt dat de sportaccommodaties en inrichtingselementen veilig en functioneel moeten zijn. De sportaccommodatie dient tijdig te worden onderhouden, gerepareerd, vervangen of gerenoveerd als er onveilige of niet beheersbare situaties ontstaan.

Om een eenduidig beeld te krijgen van de sportaccommodaties en inrichtingselementen worden deze afgezet tegen een kwaliteitsniveau. In de kwaliteitsniveaus is voor de volgende indeling gekozen:

Goed:	De kwaliteit van het element is geschikt, functioneel en veilig voor gebruik. Veelal betreft het elementen die 1-3 jaar oud zijn. Met standaard regulier onderhoud blijft de kwaliteit nog jaren behouden.
Voldoende:	De kwaliteit van het element is geschikt, functioneel en veilig voor gebruik. Met kleine onderhoudsmaatregelen (lichte reparaties) is de kwaliteit gemakkelijk te handhaven. De levensduur zal veelal liggen vanaf ca. een kwart van de afschrijvingsperiode en het object kan nog geruime tijd mee.
Matig:	De kwaliteit van het element is geschikt, functioneel en veilig voor gebruik. Er zijn echter op korte termijn grote onderhoudsmaatregelen (vervanging of deelvanging) of renovaties noodzakelijk om de kwaliteit, functionaliteit en veiligheid te behouden. Hierna kan het element weer geruime tijd mee. Het element bevindt zich net voor de renovatiefase.
Onvoldoende:	De kwaliteit van het element is ongeschikt, niet functioneel en/of veilig voor gebruik. Het dient op zeer korte termijn vervangen of intensief gerenoveerd te worden om het weer op een acceptabel kwaliteitsniveau te brengen.
Slecht:	Kwaliteit van het element is ongeschikt, niet functioneel en onveilig voor gebruik. Het element kan niet meer als zodanig worden gebruikt en dient per ommegaande buiten gebruik te worden gesteld. Indien noodzakelijk, dient het vervangen te worden.

Naar aanleiding van het aanlegjaar, de metingen, beoordelingen en op basis van ervaringscijfers is er een inschatting gemaakt van de te verwachten restlevensduur van de sportvelden. Slijtage en hiermee ook de levensduur van kunstgrasvelden zijn sterk afhankelijk van de mate van gebruik en de wijze van onderhoud. Daarom wordt de kwaliteit van de (kunstgras)velden periodiek beoordeeld, om op die manier de slijtage te monitoren en de restlevensduur van de velden steeds nauwkeuriger te kunnen bepalen.

De algemene doelstelling van het beheerplan is:

Het zorg dragen voor duurzame goed bespeelbare en gebruiksvriendelijke buitensportaccommodaties door het inzichtelijk maken van de benodigde toekomstige financiële middelen. Uitgangspunt hierbij is 'veilig en doelmatig'.

2.3 Sportparken

2.3.1 Sportpark Duivesteyn

Op sportpark Duivesteyn wordt intensief gebruik gemaakt van de velden. Naast de hockeyvereniging Cartouche maken scholen en naschoolse opvang veelvuldig gebruik van het park.

In figuur 1 is een overzicht te zien van sportpark Duivesteyn, met veldnummering.

FIGUUR 1: OVERZICHT SPORTPARK DUIVESTEYN

In tabel 1 staat een korte weergave van de diverse velden. De inventarisatie is deels terug te vinden in bijlage II. De recent gerenoveerde velden zijn niet opnieuw beoordeeld.

Veld	Type	Opp.	Aanleg/ renovatie	Kwaliteit
1	Kunstgras hockey volwater op ET-layer	5.709 m ²	2023	Goed
2	Kunstgras hockey volwater op E-layer	5.709 m ²	2018	Voldoende
3	Kunstgras hockey zand-ingestrooid	5.707 m ²	2022	Voldoende
4	Kunstgras hockey volwater op E-layer	5.747 m ²	2023	Goed
5	Kunstgras hockey zand-ingestrooid	5.718 m ²	2024	Goed
6	Kunstgras hockey zand-ingestrooid	1.434 m ²	2024	Goed
7	Kunstgras hockey	1.540 m ²	2018	Goed

TABEL 1: OVERZICHT SPORTVELDEN DUIVESTEYN

2.3.2 Sportpark Kastelenring

Op sportpark Kastelenring wordt intensief gebruik gemaakt van de velden. Naast de voetbalverenigingen SEV en RKAVV maken scholen veelvuldig gebruik van het park.

In figuur 2 is een overzicht te zien van het sportpark met veldnummering.

FIGUUR 2: OVERZICHT SPORTPARK KASTELENRING

In tabel 2 staat een korte weergave van de diverse velden. De inventarisatie is terug te vinden in bijlage II.

Veld	Type	Opp.	Aanleg/renovatie	Kwaliteit
1	Kunstgras voetbal, SBR infill op lava	8.505 m ²	2015	Voldoende
2	Kunstgras voetbal, SBR infill op lavarubber	7.736 m ²	2017	Voldoende
3	Natuurgras voetbal	8.523 m ²	2021	Goed
4	Natuurgras voetbal	7.776 m ²	2020	Goed
5	Natuurgras voetbal	7.776 m ²	2021	Goed
6	Natuurgras voetbal	8.844 m ²	2020	Goed
7	Kunstgras voetbal, SBR infill op E-bodemas	7.732 m ²	2017	Voldoende
8	Natuurgras voetbal	4.089 m ²	2015	Voldoende
9	Natuurgras voetbal	4.089 m ²	2015	Voldoende
10	Kunstgras voetbal, SBR infill op E-bodemas	4.464 m ²	2017	Voldoende
11	Kunstgras voetbal, SBR infill op E bodemas	3.170 m ²	2017	Voldoende

TABEL 2: OVERZICHT SPORTVELDEN KASTELENRING

2.3.3 Sportpark De Meerhorst

Op sportpark De Meerhorst wordt intensief gebruik gemaakt van de velden. Naast de voetbal- handbalvereniging Stompwijk '92 maken scholen veelvuldig gebruik van het park.

In figuur 3 is een overzicht te zien van het sportpark met veldnummering.

FIGUUR 3: OVERZICHT SPORTPARK MEERHORST

In tabel 3 staat een korte weergave van de diverse velden. De inventarisatie is terug te vinden in bijlage II.

Veld	Type	Opp.	Aanleg/renovatie	Kwaliteit
1	Kunstgras voetbal, SBR op lavarubber	7.783 m ²	2017	voldoende
2	Natuurgras voetbal	8.045 m ²	2018	voldoende
3	Natuurgras voetbal	3.799 m ²	2019	voldoende
4	Asfalt handbal	1.100 m ²	2024	goed

TABEL 3: OVERZICHT SPORTVELDEN MEERHORST

2.3.4 Sportpark Westvliet

Op sportpark Westvliet wordt intensief gebruik gemaakt van de velden. Naast de VV Wilhelmus maken CKV VEO korfbal, HV EHC handbal, HSV Catch honk- en softbal, AV Sparta atletiek, Voorburg Cricket Club VCC, De Voorburgse Rugby Club VRC en beachvereniging Volevo veelvuldig gebruik van het sportpark.

In figuur 4 is een overzicht te zien van het sportpark met veldnummering.

FIGUUR 4: OVERZICHT SPORTPARK WESTVLIET

In tabel 4 staat een korte weergave van de diverse velden. De inventarisatie is terug te vinden in bijlage II.

Veld	Type	Opp.	Aanleg/renovatie	Kwaliteit
1	Kunstgras voetbal, kurk	8.682 m ²	2019	Voldoende
2	Kunstgras voetbal, kurk	7.888 m ²	2021	Goed
3	Kunstgras voetbal, kurk	7.888 m ²	2021	Goed
4	Natuurgras voetbal	7.753 m ²	2019	Voldoende
5	Natuurgras voetbal	7.744 m ²	2019	Voldoende
6	Natuurgras korfbal	2.276 m ²	2012	Goed
7 en 8	Kunstgras korfbal, zand-infill	4.235 m ²	2021	Goed
9 en 10	Asfalt handbal	2.200 m ²	2016	Goed
11	H&S Natuurgras Halfverharding H&S	10.617 m ² 2.733 m ²	2013	Goed Matig
12	Kunststof atletiekbaan Natuurgras	3.700 m ² 8.380 m ²	2020 2007	Goed
13	Natuurgras cricket	17.914 m ²	2007	Voldoende
14	Kunstgras rugby, mais	9.230 m ²	2023	Goed
15	Beachvelden	1.035 m ²	2023	Goed

TABEL 4: OVERZICHT SPORTVELDEN WESTVLIET

2.3.5 Tennispark Overdam

Tennispark Overdam wordt aan een ondernemer verhuurd. De banen worden intensief gebruik door verschillende tennisverenigingen en particulieren.

In figuur 5 is een overzicht te zien van het sportpark met veldnummering.

FIGUUR 5: OVERZICHT TENNISPARK OVERDAM

In tabel 5 een korte weergave van de banen. In verband met een geplande renovatie in 2025 zijn de banen niet meer geïnventariseerd t.b.v. het beheerplan. Het nieuwe renovatiejaar staat al in de tabel ingevuld.

Baan	Type	Opp.	Aanleg/ renovatie	Kwaliteit
1	Kunstgras tennisbanen op lava red-sand	8.711 m ²	2025	Goed
Minibaan	Kunstgras tennisbanen op lava red-sand	110 m ²	2025	Goed

TABEL 5: OVERZICHT BANEN TENNIS PARK OVERDAM

2.3.6 Sportpark 't Loo

Op sportpark het 't Loo wordt intensief gebruik gemaakt van de velden. Naast de voetbalvereniging Forum Sport maken scholen, naschoolse opvang en jeugd uit de omgeving veelvuldig gebruik van het park.

In figuur 6 is een overzicht te zien van het sportpark met veldnummering.

FIGUUR 6: OVERZICHT SPORTPARK 'T LOO

In tabel 6 een korte weergave van de diverse velden.. De inventarisatie is terug te vinden in bijlage II.

Veld	Type	Opp.	Aanleg/ renovatie	Kwaliteit
1	Kunstgras voetbal, SBR op zand steagran	7.506 m ²	2015	Voldoende
2	Kunstgras voetbal, SBR op zand-steagran	7.504 m ²	2015	Voldoende
3	Kunstgras voetbal, Terra infill	7.692 m ²	2021	Goed
4	Natuurgras	7.776 m ²	2016	Voldoende
5	Natuurgras	1.817 m ²	2017	Voldoende
6	Natuurgras	4.170 m ²	2017	Voldoende
7	Natuurgras	7.709 m ²	2016	Voldoende

TABEL 6: OVERZICHT VELDEN 'T LOO

3 Duurzaam accommodatiebeleid

Het doel van een accommodatiebeleidsplan voor de toekomst is om op een duurzame manier dezelfde uitgangspunten te hanteren voor de verschillende gebruikers. Onderstaand worden de voorstellen in het kort weergegeven.

3.1.1 Voetbal

Hoofdveld: iedere vereniging heeft een eigen hoofdveld in gras of kunstgras, afhankelijk van de capaciteitsbehoefte en de keuze, in overleg met de gemeente en de vereniging. Er wordt gestreefd naar de aanleg van dit veld volgens de afmetingen van een hoofdveld (105x69 m met 4 m uitloop). Als hiervoor de ruimte niet beschikbaar is, zullen de standaard afmetingen (100x64 m met 4 m uitloop) gehanteerd worden. Het veld wordt na aanleg of renovatie opgeleverd met belijning volgens de eisen van de KNVB, met 2 kooidoelen en 4 hoekvlaggen.

Achter de doelen worden ballenvangers met een lengte van minimaal 25 m en een hoogte van minimaal 5 m geplaatst. Mocht het om veiligheidsredenen raadzaam zijn langere of hogere ballenvangers toe te passen, dan kan hiervan afgeweken worden.

Het veld wordt omzoomd door een leunhekwerk met een hoogte van 1,10 tot 1,20 m, voorzien van dubbelstaafmat of reclamebordenprofiel al naar gelang de wens van de vereniging en de gemaakte afspraken. Bij het toepassen van reclamebordprofielen dient de vereniging er zorg voor te dragen dat het veld rondom wordt voorzien van boarding waardoor het hekwerk gesloten is.

Bij aanleg of renovatie zal rondom het veld een publiekspad (her)aangebracht worden met een breedte van 2 m (incl. de verharding onder het hekwerk/ binnen het veld). Het veld wordt verder voorzien van 2 dug-outs (4 m breed) en rondom het veld zullen 4 afvalbakken worden aangebracht.

Rond een kunstgras hoofdveld wordt standaard trainingsverlichting geplaatst.

De capaciteit van een gras hoofdveld is minimaal 250 wedstrijd-/trainingsuren met senioren en 1.200 wedstrijd-/trainingsuren bij kunstgrasvelden.

Bijveld/ trainingsveld: iedere vereniging heeft de beschikking over bijvelden voor wedstrijden en trainingen, uitgevoerd in gras (standaard of WeTra) of kunstgras naar gelang de capaciteitsbehoefte. Deze velden kunnen door meerdere verenigingen worden gebruikt. Er wordt gestreefd om de minimale afmetingen van 100x64 m met 4 m uitloop aan te houden. Grotere uitloop bij grasvelden is mogelijk. Indien de minimale afmetingen vanwege ruimtelijke omstandigheden niet gehaald kunnen worden, zal dispensatie bij de KNVB worden gevraagd.

De velden worden bij aanleg of renovatie uitgezet en voorzien van belijning, vier hoekvlaggen en senioren P-doelen.

Achter de doelen worden standaard ballenvangers met een lengte van minimaal 25 m en een hoogte van minimaal 5 m geplaatst. Mocht het om veiligheidsredenen raadzaam zijn langere of hogere ballenvangers toe te passen, dan kan hiervan afgeweken worden.

Er wordt standaard geen veldafrastering of verharding aangelegd. Ten behoeve van onderhoud of bereiken van het veld door de spelers zal, als dat wenselijk is, een verharding worden aangebracht. Indien een veld is voorzien van kunstgras, zal er wel veldafrastering met een verharding rondom het veld worden aangelegd. Verder worden er op bijvelden standaard geen dug-outs geplaatst. Bij ieder veld worden 2 afvalbakken geplaatst. Rond een gras bijveld wordt standaard geen verlichting geplaatst. Alleen bij kunstgras- en trainingsvelden zal er sprake zijn van aanbrengen van trainingsverlichting. Indien door de vereniging wedstrijdverlichting wordt gewenst, zijn de kosten voor veldverlichting voor rekening van de betrokken vereniging.

3.1.2 Hockey

Hockeyvelden worden al jaren aangelegd als kunstgras waterveld, of met zandingestrooid kunstgras in de officiële maatvoering 91,40 x 55 m. De uitloop achter de zijlijnen bedraagt 2 m en achter de achterlijnen bedraagt de uitloop 4 m. De laatste halve meter van de uitloop wordt uitgevoerd in betonverharding. Circa 50% van de velden is uitgevoerd als waterveld en 50% als zandveld, wat een veelgebruikte en aannemelijke verhouding is. Aangezien het gebruik van 'schoon water' op velden esthetisch steeds minder gewenst is, worden er steeds meer droge, snelle velden (non infill hockeyvelden, ook wel droge watervelden genoemd) aangelegd. Deze ontwikkeling staat nog redelijk in de kinderschoenen maar zal naar verwachting wel een snelle opmars gaan maken.

De kunstgrasvelden worden voorzien van standaard hockeybelijning, 2 hockeydoelen en 4 hoekvlaggen. Achter de doelen worden ballenvangers met een lengte van minimaal 20 m en een hoogte van minimaal 4 m geplaatst. Mocht het om veiligheidsredenen raadzaam zijn langere of hogere ballenvangers toe te passen, dan kan hiervan afgeweken worden.

Ballenvangers worden standaard uitgevoerd met netvulling met een maaswijdte van 40x40 mm of dubbelstaafmat met een beschermend smoornet ervoor en een slagschot met een hoogte van minimaal 40 cm.

Het veld wordt omzoomd door een leunhekwerk met een hoogte van 1,10 tot 1,20 m, voorzien van dubbelstaafmat en slagplank met een hoogte van ca. 15 cm.

Bij het toepassen van reclameborden dient de vereniging zelf zorg te dragen voor een goede bevestiging.

Rondom het veld is een publiekspad aanwezig met minimaal breedte van 1,0 m (incl. de verharding onder het hekwerk/binnen het veld).

Het veld wordt verder voorzien van 2 dug-outs met minimaal een breedte van 4 m en rondom het veld zullen 2 afvalbakken worden aangebracht. Rond een veld wordt standaard trainingsverlichting geplaatst.

3.1.3 Korfbal

Een vereniging krijgt de beschikking over korfbalvelden uitgevoerd in gras of kunstgras naar gelang de capaciteitsbehoefte en de plaatselijke mogelijkheden. Deze velden kunnen, indien daar sprake van is, door meerdere verenigingen/ partijen worden gebruikt.

De kunstgrasvelden worden aangelegd in de maatvoering 40x20 m met 2 meter uitloop. Een natuurgrasveld kan afwijkende afmetingen hebben, waardoor er verspreid over het veld één of meerdere korfbalvelden kunnen worden uitgezet. De kunstgrasvelden worden voorzien

van standaard korfbalbelijning met of zonder ovalen, naar gelang de wens van de vereniging. Daarnaast worden er jeugdvelden (24x12m.) aangelegd met een afwijkende lijnkleur volgens de voorschriften van de bond. Deze velden kunnen de seniorenvelden overlappen.

Op grasvelden zal de vereniging zelf belijning uitzetten met kalk of linten. Kunstgrasvelden worden voorzien van belijning en grondpotten met bijpassende korfbalpaal en korf. Op grasvelden zal de vereniging werken met eigen korfbalpalen voorzien van een grondplaat. Er worden geen ballenvangers geplaatst. Rond de kunstgrasvelden wordt een standaard leunhek geplaatst met een hoogte van 1,1 tot 1,2 m voorzien van dubbelstaafmat of reclamebordenprofiel, naar gelang de wens van de vereniging. Bij toepassen van een reclamebordprofiel dient de vereniging er zorg voor te dragen dat het veld rondom wordt voorzien van boarding.

Rondom het veld is een publiekspad aanwezig met een minimale breedte van 1,0 m (incl. de verharding onder het hekwerk/binnen het veld).

Het hoofdveld wordt voorzien van 2 dug-outs met minimaal een breedte van 4 m en per veld zullen 2 afvalbakken worden aangebracht.

Bij kunstgrasvelden wordt standaard trainingsverlichting geplaatst.

3.1.4 Honk- en softbal

Standaard zal een veld worden voorzien van de juiste afmetingen in zowel gras als halfverharding. Ook de hekwerken, zoals de backstop en veldafrostering vanaf de backstop, zullen bij een standaard veld horen. Als een honk- of softbalveld alleen voor deze sport wordt gebruikt en over de juiste afmetingen beschikt, zal ook een verreveld hek worden geplaatst. Als het verre veld over een ander veld ligt en/of ook voor andere doeleinden wordt gebruikt, kan dit verreveld hek achterwege gelaten worden.

Honk- en softbal is een zomersport. Daarom zullen deze velden standaard niet worden voorzien van veldverlichting. Dug-outs conform de voorschriften behoren wel tot de standaard uitrusting van een veld. Per veld zullen 2 afvalbakken worden geplaatst. Voor de verdere inrichting van honk- en softbalvelden wordt verwezen naar het meest recente Vademecum van de KNBSB (honk- en softbalbond).

3.1.5 Tennis

Een vereniging krijgt de beschikking over tennisbanen uitgevoerd in kunstgras zand-ingestrooid of Red Sand-filled naar gelang de wensen, de capaciteitsbehoefte en de plaatselijke mogelijkheden. Deze banen kunnen, indien daar sprake van is, door meerdere verenigingen/ partijen worden gebruikt.

De kunstgrasbanen worden aangelegd in de standaardmaatvoering en in blokken van meerdere banen. De banen worden voorzien van standaard tennisbelijning.

Kunstgrasvelden worden voorzien van grondpotten met bijpassende tennispalen en net. Er worden rondom hekwerken conform het "ledikantmodel" geplaatst uitgevoerd met harmonica gaas.

Tevens wordt het geheel voorzien van passende baanverlichting, uitgevoerd in LED armaturen.

Rond of langs de banen is elementenverharding aanwezig met een breedte van minimaal 1.20 m t.b.v. de toegang naar de banen (incl. de verharding onder het hekwerk).

3.1.6 Rugby

De velden worden bij aanleg of renovatie uitgezet en voorzien van belijning en rugbydoelen met daarachter ballenvangers. Achter de doelen worden standaard ballenvangers met een lengte van minimaal 25 m en een hoogte van minimaal 5 m geplaatst. Mocht het om veiligheidsredenen raadzaam zijn langere of hogere ballenvangers toe te passen, dan zal hiervan afgeweken worden. Er wordt standaard geen veldafastering of verharding aangelegd. Ten behoeve van onderhoud of bereiken van het veld door de spelers zal, als dat wenselijk is, een verharding worden aangebracht. Indien een veld is voorzien van kunstgras wordt er wel veldafastering met een opsluitende verharding rondom het veld worden aangelegd. Een en ander conform kunstgras voetbalvelden.

Verder worden er geen dug-outs geplaatst. Bij ieder veld worden maximaal 2 afvalbakken geplaatst. De veldverlichting wordt standaard als trainingsverlichting aangebracht.

3.1.7 Handbal

Een vereniging krijgt de beschikking over handbalvelden uitgevoerd in asfalt. De hoeveelheid velden is naar gelang de capaciteitsbehoefte/ mogelijkheden. De velden kunnen, indien daar sprake van is, door meerdere verenigingen/partijen worden gebruikt. De velden worden aangelegd in de maatvoering 40x20 m met minimaal 2 m zijuitloop en 2 m uitloop achter de achterlijn. Veelal zal aan de zijkanten buiten de 2 m uitloop een ontwateringsgoot worden gesitueerd (geen noodzaak) i.v.m. afvoer van het regenwater. De velden worden voorzien van standaard handbalbelijning met, indien gewenst, belijning voor jeugdteams. De velden worden tevens voorzien van grondpotten met bijpassende handbaldoelen voor senioren.

Over de breedte van het veld worden ballenvangers met een minimale hoogte van 3 m geplaatst. Rond de velden wordt een standaard leunhek geplaatst met een hoogte van 1,10 tot 1,20 m voorzien van dubbelstaafmat of reclamebordenprofiel, al naar gelang de wens van de vereniging. Bij toepassen van reclamebordprofielen dient de vereniging er zorg voor te dragen dat het veld rondom wordt voorzien van (reclame)borden.

Rondom het veld is zover dit ruimtelijk mogelijk is publiekspad aanwezig met een minimale breedte van 1.0 m. incl. de verharding onder de hekwerken.

Het hoofdveld wordt verder voorzien van 2 dug-outs met een minimale breedte van 3 m en per veld zullen 2 afvalbakken worden aangebracht.

Bij de velden wordt standaard minimaal trainingsverlichting geplaatst.

3.2 Algemeen

3.2.1 Standaard onderhoud

De velden worden onderhouden, waarbij het uitgangspunt is dat de velden veilig zijn en voldoen aan de eisen van de sportbonden. Ten behoeve van dit onderhoud moeten de velden beschikbaar zijn. Eens per jaar zullen grasvelden voor een periode van minimaal

10 weken rust krijgen. Aan het begin van deze periode worden de velden zo bewerkt dat de grasmat zich weer kan herstellen. Na verloop van deze periode beslist de beheerder namens de gemeente Leidschendam-Voorburg of de velden vrijgegeven kunnen worden voor bespeling. Mocht, door welke reden dan ook, vanwege de kwaliteit van het veld bespeling niet mogelijk zijn, dan kan de beheerder besluiten het veld voor een langere termijn buiten gebruik te houden.

3.2.2 Standaard renovatie

Als door het gebruikelijke onderhoud de sporttechnische kwaliteit en/of veiligheid van het veld niet meer gewaarborgd kan worden, dan zal het noodzakelijk zijn het veld te renoveren/ vervangen. In overleg met de vereniging zal het veld dan voor langere tijd buiten gebruik worden gesteld om de renovatie/ vervanging te kunnen uitvoeren. Verenigingen dienen mee te werken aan genoemde omstandigheden zonder dat er recht zal ontstaan voor teruggaaf van huurpenningen.

3.3 Duurzaamheid

In het beheer van sportaccommodaties zal er voortdurend gekeken worden naar het gebruik van materialen, inzet van materieel en mensen om duurzaam beheer te waarborgen. Tot op heden zijn er in Leidschendam-Voorburg al diverse maatregelen genomen om de sportvelden duurzaam te kunnen beheren en onderhouden.

Enkele van deze maatregelen zijn:

- Toepassen van duurzame (langwerkende) natuurlijke meststoffen i.p.v. de chemische meststoffen die veelal gebruikelijk worden op sportparken.
- Inzetten van alternatieve beheermethoden waardoor een grasmat beter gesloten wordt en onkruidontwikkeling niet of nauwelijks mogelijk is. Door de velden frequenter te beluchten en door te zaaien (ook in het speelseizoen) wordt de grasmat luchtiger en beter gesloten gehouden. Daar waar gras staat kan geen onkruid groeien.
- Toepassen van gesloten verharding met betonplaten rond de velden. Naast een strak beeld kunnen de betonplaten gelijk voor de noodzakelijke opsluiting van de kunstgrasvelden dienen. Door de dichtgekitte voegen wordt kruidenvorming in de verharding voorkomen, kost het minder onderhoud en is het niet nodig middelen aan te wenden om onkruidvorming tegen te gaan.
- De eerste generatie kunstgras voetbalvelden werd standaard in heel Nederland en daarbuiten ingestrooid met SBR-rubber, rubber van gemalen autobanden. Eigenlijk is dat al duurzame maatregel omdat de versleten autoband een tweede leven krijgt, maar gebleken is dat in dit materiaal o.a. ongewenst zink en minerale oliën bevat.

Door verspreiding van dit rubber naar de omgeving van een kunstgrasveld (door spelers, onderhoud en weersomstandigheden) kan vervuiling van de bodem ontstaan (zie ook hoofdstuk 6). Sinds 2020 worden deze velden niet meer toegepast in de gemeente Leidschendam-Voorburg. Er wordt op dit moment op de voetbalvelden alleen gewerkt met natuurlijke infill als kurk, gemalen olijfpit en mais.

Naast deze punten wordt er ook met het aanpak en uitbesteden van het onderhoud gekeken naar duurzaam werken. Zo heeft de gemeentelijke onderhoudsdienst de beschikking over elektrisch vervoer (elektrische bus) en is tijdens het aanbesteden van het dagelijks en jaarlijks onderhoud gekeken naar duurzaam onderhoud. Een inschrijver met een lager CO₂ uitstoot had meer kans om de opdracht te vergaren dan een aannemer die het werk uitvoert met door minerale brandstof aangedreven apparatuur. Dit heeft ondertussen geleid tot een besparing (deels op termijn) van minimaal 40% van de uitstoot.

Dit onderdeel kan verder worden uitgebreid. De eigen dienst kan zeker 75% van het onderhoud nu ook met elektrisch aangedreven apparatuur uitvoeren. Op termijn is 100% zeker haalbaar.

Ook in toekomstige bestekken kan uitbreiding van duurzaam onderhoud worden nagestreefd. Alleen voor zwaar werk met elektrisch aangedreven tractoren is het nu technisch nog niet haalbaar. Er bestaan wel elektrische tractoren maar die hebben door accupakketten nog een dermate hoog gewicht dat dit op sportvelden niet gewenst is. Er moet wel rekening worden gehouden met hogere kosten. Met name het 'zwaardere materieel' kan 1,5 tot 2 keer hogere kosten per uur met zich meebrengen.

3.4 Toekomstige ontwikkelingen

Het duurzaam inrichten van sportparken staat nog in de kinderschoenen. Er zijn zeker nog maatregelen die op korte termijn in Leidschendam-Voorburg kunnen worden toegepast of waaraan al wordt gewerkt. Ook zijn er maatregelen die momenteel nog deels op de tekentafel liggen, maar waar behoefte is om deze in de praktijk toe te passen. Om hiertoe te komen zijn er vooruitstrevende opdrachtgevers noodzakelijk om de ideeën tot uitvoering te brengen en ervaring verder uit te bouwen.

Opties tijdens dagelijks beheer op kort termijn toepasbaar

- Het verder uitbreiden van duurzame onderhoudsmethoden en duurzamere apparatuur bij eigen dienst en bij het uitbesteden van het onderhoud zoals in de vorige paragraaf beschreven.
- Ecologisch inrichten met aandacht voor biodiversiteit van de sportparken. Inrichten met oplopende inheemse beplanting en bloeiende bermen rond de sportaccommodaties kan een interessant leefgebied voor vogels en insecten worden nagestreefd en wordt de biodiversiteit verbeterd. Door het plaatsen van zgn. insectenhôtels en vogelkastjes en voldoende voedselvoorziening voor insecten en vogels worden deze soorten naar de sportparken getrokken. Daarnaast kunnen deze soorten meehelpen om de kwaliteit van de sportvelden en een leefbare omgeving te verbeteren. Spreeuwen eten bijvoorbeeld de emeltlarven die een ware plaaggeest kunnen zijn in een sportveld. Koolmeesjes zijn liefhebbers van eiken-processierupsen zoals deze voor de sporter of toeschouwer een ware plaag kunnen vormen onder eiken. Kortom sporten op een ecologisch ingericht sportpark is ook sporten in een gezonde omgeving.

Beschikbare technieken toe te passen tijdens renovaties:

- Met het op de markt brengen van renovaties kan worden gekeken in hoeverre een aannemer kan worden ingezet met een minimum aan uitstoot van CO₂ en stikstof.

- Toepassen van mineral-infill (zand) en/of non-infill kunstgrasvelden. Bij voetbalvelden zijn er momenteel al diverse partijen die een zgn. mineral infill kunstgrasconstructie op de markt brengen. Dit infill kan leiden tot nog minder vervoersbewegingen tijdens aanleg aangezien er geen infill-materiaal meer nodig is dat van ver moet worden aangevoerd. Bij hockeyvelden zijn er al non-infill velden beschikbaar die onder droge omstandigheden het spel vergelijkbaar maken als met een waterveld. Hierdoor hoeft er minder schaars water op de velden te worden gebruikt.
- Toepassen van zgn. 'One DNA' kunstgrasmatten. Bij recyclen van oude kunstgrasmatten zijn de diverse samenstellingen van dit materiaal de grootste uitdaging. Kunstgras wordt immers getuft in een ondermat welke wordt verlijmt met PU-lijmsystemen. Door een kunstgrasmat te weven en daarbij hooguit gebruik te maken van een ondermat van dezelfde samenstelling als het kunstgras is een versleten mat makkelijker te recyclen.
- Deze techniek maakt het direct ook makkelijker om het oude kunstgras weer te gebruiken voor het maken van nieuw kunstgras.
- Toepassen van waterberging onder velden of verharding. Door de steeds frequenter voorkomende grote regenbuien is het tijdelijk bergen van water steeds groter probleem. Onder de sportvelden zijn er al technieken aanwezig om water tijdelijk te bergen. Dit kan ook worden toegepast in combinatie met bijvoorbeeld beregning van sportvelden of water beschikbaar voor het doortrekken van het toilet in het clubgebouw.
- Energiewinning langs of op het sportveld. Hekwerken rond sportvelden kunnen met zonnepanelen worden uitgerust. Als er niet gesport wordt kunnen zonnepanelen op het veld worden uitgerold en energie opwekken.
- Daarnaast is er een systeem om warmte te winnen uit sportvelden. Als een soort omgekeerde vloerverwarming kan er met leidingen onder de kunstgrasmat warmte worden opgevangen, in de bodem bewaard en in koude perioden worden gebruikt voor het opwarmen van het clubgebouw, douchewater, een sporthal of een zwembad nabij het sportpark. Uit een voetbalveld kan de warmte worden gewonnen voor 200-250 huizen.
- Koeling met een sportveld. In de woonomgeving is er veelal sprake van opwarming. In combinatie met waterberging zijn er systemen in ontwikkeling en deels al beschikbaar voor het koelen met gebruik van kunstgrasvelden.

Zo zijn diverse partijen bezig met nieuwe technieken om te komen tot verduurzaming in de sportbranche. Voor de ontwikkelde technieken en producten worden toepassingen gezocht. De gemeentelijke opdrachtgevers worden uitgedaagd om deze technieken toe te passen en mee te werken aan verdere verbetering. Daarbij dient men wel rekening te houden met aanzienlijke investeringen. In het kader van dit beheerplan is daar geen inzicht in gegeven.

4 Meerjaren InvesteringsPlan (MIP)

4.1 Kader

Een MIP moet inzicht geven in de benodigde kosten voor het renoveren of vervangen van de sportvoorzieningen en de overige inrichtingselementen op de sportparken. Aan de hand van de vastgestelde kwaliteit tijdens de inventarisatie/nulmeting is per element een vervangings- of renovatiemoment vastgesteld. Aan alle elementen zijn renovatie- of vervangingsbedragen gekoppeld. Deze zijn verwerkt in een schematisch overzicht per sportpark. Daarnaast is er een totaaloverzicht gemaakt. Het overzicht per sportveld en het totaaloverzicht zijn weergegeven in de MIP (bijlage III).

In de MIP zijn eenheidsprijzen opgenomen die zijn ontstaan op basis van onze jarenlange ervaring met beheer en onderhoud van sportterreinen en onze kennis van de marktprijzen.

Een investeringsplan dient jaarlijks aangepast te worden. Inflatie, wijzigingen in beleid, gewijzigd gebruik en beschikbare budgetten kunnen van invloed zijn op de eenheidsprijzen, ingeschatte renovatie- of vervangingsjaren.

De frequentie van het gebruik van de sportvelden is hierbij een belangrijke factor. Frequenter gebruik (door bijvoorbeeld groei van een vereniging) van een sportveld kan leiden tot vervroegde renovatie of vervanging van het veld of tot vervanging/renovatie van de inrichtingselementen. Ook beheer en onderhoud van de sportcomplexen is van invloed op 'de houdbaarheid'. Matig tot slecht beheer leidt tot vervroegde afschrijving.

De MIP dient als leidraad gebruikt te worden en gaat uit van het uitvoeren van beheer volgens de beheerkwaliteit zoals deze in hoofdstuk 3 is omschreven en bij een normaal gebruik van de sportaccommodaties.

Vervanging en renovatie moeten een functioneel nut dienen en niet worden toegepast omdat het geld er nu eenmaal voor beschikbaar is. Middels jaarlijks inschatten van de kwaliteit en updaten van de MIP zullen er altijd actuele gegevens beschikbaar zijn.

Binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg zullen vervangingen op basis van duurzaamheid plaats vinden waarbij rekening wordt gehouden met het gekozen beleid:

- Bij de renovatie/ aanleg van voetbalkunstgras wordt geen SBR-rubber meer toegepast.
- Kunstgrasvoetbalvelden rondom te voorzien van kantopsluiting en andere voorzieningen om verspreiding van microplastics naar de omgeving tegen te gaan.
- Bij ombouw van de verlichting naar LED, de installatie blijft daarbij eigendom van de gemeente inclusief de kosten voor onderhoud en vervanging.

In de MIP is met bovenstaande wijzigingen al rekening gehouden. De mogelijkheden voor verdergaande verduurzaming van sportparken wordt behandeld in hoofdstuk 3.

Bij renovaties en/of vervangingen van sportvelden en/of hun inrichting dient een gedegen plan/bestek opgesteld te worden. Door middel van een aanbesteding bij minstens drie gerenommeerde bedrijven dient hiervoor een prijs te worden opgevraagd. Een goede voorbereiding, maar ook begeleiding en directievoering tijdens de uitvoering van het werk, is voor een goed eindresultaat van belang.

4.2 Afschrijvingen

De frequentie van gebruik en het beheer en onderhoud van een sportveld heeft invloed op de levensduur van het veld, maar zeker ook op de inrichtingselementen (hekwerken, dug-outs, doelen etc.). Kunstgrasvelden worden altijd meer gebruikt dan de grasvelden. De slijtage van de inrichtingselementen is hierdoor groter. Er is daarom onderscheid gemaakt in de afschrijvingstermijnen van de omliggende inrichtingselementen t.o.v. die bij de grasvelden.

Hieronder worden de afschrijvingstermijnen en de eenheidsprijzen weergegeven waarmee rekening is gehouden in de MIP. De opgenomen kosten zijn inclusief voorbereiding en begeleiding van de uitvoering en exclusief de omzetbelasting.

Element	Gemiddelde (normaal aangehouden) afschrijvingstermijn in jaren		Eenheid	Kosten/ eenheid in € excl. B.T.W.
	Kunstgras	Gras		
Gras- en WeTravelvelden:				
<i>Totale renovatie grasvelden</i>		24-30	m ²	12,36
<i>Toplaagrenovatie</i>		12-15	m ²	8,64
<i>We-tra veld</i>		24-30	m ²	16,49
Kunstgrasveld:				
<i>Totale renovatie kurkinfill</i>	30-36		m ²	78,95
<i>Toplaagrenovatie kurkinfill</i>	10-12		m ²	56,97
<i>Totale renovatie zandinfill</i>	36		m ²	73,08
<i>Toplaagrenovatie zandinfill</i>	12		m ²	43,55
<i>Totale renovatie waterveld</i>	24		m ²	88,68
<i>Toplaag renovatie waterveld</i>	8		m ²	45,09
Halfverharde velden:				
<i>Totale renovatie</i>		36	m ²	18,49
<i>Toplaagrenovatie</i>		12	m ²	7,48
Beregeningsinstallatie:				
<i>Sproeiers</i>		beheer	stuk	
<i>Pomp met automaat</i>		15	stuk	21.050,00
<i>Leidingen compleet met sproeiers</i>		30	veld	19.630,00
<i>Aanpassingen bij toplaagrenovatie</i>		15	veld	4.335,00
Verhardingen:				
<i>Betonplatenverharding vervangen</i>	36	36	m ²	92,85
<i>Elementenverharding vervangen</i>	36	36	m ²	57,80

Element	Gemiddelde (normaal aangehouden) afschrijvingstermijn in jaren		Eenheid	Kosten/ eenheid in € excl. B.T.W.
Asfaltverharding	30	30	m ²	117,65
Betonplatenverharding herstraten	10-12	15	m ²	21,67
Elementenverharding herstraten	10-12	15	m ²	17,54
Asfaltverharding overlagen	10-12	30	m ²	92,88
Hekwerken:				
Veldafrastering vervangen	20-24	24-30	m	99,40
Veldafrastering bij renovatie veld	10-12	12-15	m	36,12
Ballenvangers 4 m vervanging	20-24	30	m	201,25
Ballenvangers 4 m bij renovatie veld	12	15	m	87,72
Ballenvangers 5 m vervanging	20-24	30	m	227,00
Ballenvangers 5 m bij renovatie veld	12	15	m	87,72
Terreinafrastering	25	25	m	106,81
Terreinafrastering (poort bij renovatie)	15	15	stuk	516,00
Terreinafrastering (looppoort vervangen)	25	30	stuk	1.135,00
Terreinafrastering (werkpoort vervangen)	25	30	stuk	2.735,00
Verlichting:				
Masten en kabels Klasse III verlichting	40	40	veld	37720,00
Masten en kabels Klasse II verlichting	40	40	veld	63.840,00
Armaturen	20	20	stuk	3.715,00
Groenvoorzieningen:				
Gazons	> 30	> 30	m ²	4,18
Ruw Gras	> 30	> 30	m ²	4,18
Sierheesters/ hagen/ bodembedekkers	> 30	> 30	m ²	46,45
Bosplantsoen	> 30	> 30	are	11,35
Bomen	> 30	> 30	stuk	542,00

Een onderbouwing van de eenheidsprijzen is weergegeven in bijlage VI.

4.3 Kosten Meerjaren InvesteringsPlan (MIP)

In bijlage III is per sportpark een overzicht gegeven van de elementen, de hoeveelheden, het gewenste investeringsjaar en investeringsbedrag. De bedragen zijn de totalen per veld, per jaar en per accommodatie. Het prijspeil van de genoemde bedragen is januari 2025 inclusief projectkosten en exclusief btw. In onderstaande tabel zijn de te verwachten renovatiekosten per sportpark per jaar voor de eerste vijf jaar weergegeven. De kosten in verband met zorgplichtaanpassingen aan een aantal kunstgrasvelden volgens hoofdstuk 6 zijn hierin meegenomen.

Sportpark	2025	2026	2027	2028	2029
Duivesteyn	€ 25.050	€ 26.098	€ 12.608	€ 369.806	€ 2.054
Kastelenring	€ 15.268	€ 34.882	€ 562.585	€ 34.521	€ 1.922.866
Meerhorst	€ 1.027	€ 7.479	€ 674.744	€ 3.044	€ 15.114
Westvliet	€ 104.323	€ 307.004	€ 99.745	€ 677.465	€ 551.616
Overdam	€ 588.146	-	-	€ 14.324	€ 2.477
't Loo	€ 103.712	€ 7.895	€ 1.300.760	€ 24.865	€ 523.005
Totaal investeringen	€ 837.527	€ 383.358	€ 2.650.442	€ 1.124.028	€ 3.017.131

5 Dagelijks OnderhoudsPlan (DOP)

5.1 Inleiding

Bij het opstellen van het Dagelijks OnderhoudsPlan is uitgegaan van de in onderstaande paragrafen opgestelde uitgangspunten. Hierin is aangegeven met welke frequentie en door wie de onderhoudsmaatregelen uitgevoerd dienen te worden.

Uitgangspunten onderhoud accommodatie:

In de gemeente Leidschendam-Voorburg wordt een hoogwaardig duurzaam beheer van de sportaccommodaties nagestreefd. Het is van groot belang voor de sporter om op een veilige en verantwoorde manier de sport te kunnen bedrijven.

Dit Dagelijks OnderhoudsPlan is opgesteld om de wijze van beheer op de sportparken vast te leggen en waar nodig duurzaam te verbeteren. Daarnaast worden de hiervoor benodigde financiële middelen inzichtelijk gemaakt. De kosten van begeleiding en toezicht zijn in de onderhoudsbegroting (bijlage IV) meegenomen.

5.2 Algemeen

Om de kwaliteit van de sportvelden op peil te houden, is voortdurend onderhoud noodzakelijk. De mate van onderhoud is afhankelijk van de kwaliteit en het gebruik van de velden. Per type sportveld zijn hieronder de nodige onderhoudsmaatregelen beschreven.

Bij de inrichting van de sportparken is al rekening gehouden met duurzaam onderhoud te vertalen in efficiënte inrichting van de accommodaties waardoor met zo spaarzaam mogelijke middelen de accommodaties in bedrijf te houden. Ook is er al jaren beleid om inzet van chemische onkruidbestrijding op de sportvelden tot een uiterst minimum te beperken of zelfs uit te sluiten. Op verhardingen en in de groenvoorzieningen worden er al jaren geen bestrijdingsmiddelen meer toegepast. Daarnaast wordt er op de sportvelden gewerkt met natuurlijke, langwerkende meststoffen.

Om verdergaand duurzaam te werken zijn in een speciaal hoofdstuk voorstellen uitgewerkt.

5.2.1 Grasvelden (wedstrijdvelden)

Onder wedstrijdsvelden (voetbal) verstaan we die grasvelden die voornamelijk voor wedstrijden gebruikt worden. Het aantal speeluren voor een gras voetbalveld is uit het oogpunt van kwaliteitsbeheersing aan een maximum gebonden. Bij het aantal speeluren wordt uitgegaan van bespeling door een seniorenteam. Het toelaatbare gebruik in speeluren verdeeld over het hele seizoen van een wedstrijdsveld is voor voetbal gesteld op 250-300 uur.

Andere grasvelden die in Leidschendam-Voorburg voorkomen zijn een korfbalveld, honk- en softbalvelden en middenterrein atletiekbaan. Voor deze velden kan over het algemeen een gelijk onderhoudsniveau als bij voetbal grasvelden worden aangehouden.

De korfbal grasvelden en het middenterrein van de atletiekbaan worden dermate extensief gebruikt, dat van overbespeling van deze velden nauwelijks sprake kan zijn. Door de belijning van de korfbalvelden regelmatig te verleggen, zal de slijtage van deze velden in de praktijk meevallen.

Voor de honk- en softbalvelden is er naast gras ook sprake van half-verharding. Het onderhoud van de half-verharding wordt bij paragraaf 5.2.4 behandeld.

De standaard gras wedstrijdvelden kennen, naast een maximumaantal speeluren, ook gebruiksbependingen ten opzichte van de volgende klimatologische omstandigheden:

- neerslag groter dan 3 mm/ 2 uur;
- neerslag groter dan 10 mm/ 12 uur;
- vorst;
- opdooi.

Uiteraard dient vakkundig en met gezond verstand een veld beoordeeld (gekeurd) te worden alvorens een veld te bespelen.

Het sparen van een grasveld kan negatieve gevolgen hebben voor de kwaliteit (invasie van slechte grassen, vervilting en vervetting). Daardoor moet dan tijdens het onderhoud weer corrigerend opgetreden worden. Een correcte, regelmatige belasting van de speelvelden is in principe een belangrijke onderhoudsmaatregel die, in samenhang met de overige toegesneden onderhoudsmaatregelen, de kwaliteit van de velden en daarmee het speelgenot bepaalt. Om deze reden zijn wedstrijdvelden in het najaar en het voorjaar, m.n. de zijstroken, ook geschikt voor trainingen.

5.2.2 We-tra velden (WeTra= Wedstrijd Trainingsvelden)

Trainingsvelden zijn wellicht de belangrijkste velden op een sportpark. Deze velden worden vrijwel dagelijks gebruikt onder de meest uiteenlopende weersomstandigheden, zelfs wanneer dit eigenlijk onverantwoord is, bijvoorbeeld tijdens opdooi. Om deze reden worden trainingsvelden tegenwoordig voornamelijk in kunstgras uitgevoerd. Deze velden zijn onder vrijwel alle gevallen te gebruiken.

Evenals bij wedstrijdvelden is een gras trainingsgrasveld gebonden aan een maximumaantal trainingsuren. Gemiddeld kan voor een trainingsveld, uit het oogpunt van kwaliteitsbeheersing, uitgegaan worden van maximaal 600 trainingsuren per speelseizoen.

Geadviseerd wordt om onder extreme omstandigheden de trainingen aan te passen en de velden op zulke momenten te ontzien. Als leidraad kan worden aangehouden dat de velden niet gespeeld mogen worden bij de volgende omstandigheden:

- neerslag groter dan 10 mm/ 2 uur;
- neerslag groter dan 20 mm/ 12 uur;
- opdooi.

Schade die onder dergelijke omstandigheden optreedt, zal veelal voor een langere periode een negatieve invloed op de speelbaarheid van het veld hebben. Uiteraard dient vakkundig en met gezond verstand een veld beoordeeld (gekeurd) te worden alvorens een veld te bespelen.

We-tra velden dienen tijdens een training zoveel mogelijk over de gehele oppervlakte gelijkmatig te worden gebruikt. Hierdoor zal de schade aan de grasmat uniform zijn, terwijl er geen sprake zal zijn van enorme overbelasting op geringe oppervlakten.

Het is van belang om het grootonderhoud van de WeTravelden zo vroeg mogelijk in het jaar uit te voeren. Door de zomertijd kunnen na 1 april de trainingen over het algemeen zonder kunstlicht worden afgewerkt, zodat gebruik gemaakt kan worden van de zijstroken van de wedstrijdelden. In deze periode is er weer herstel van de grasmat mogelijk, zodat de schade over het algemeen beperkt zal blijven. Door het grootonderhoud zo vroeg mogelijk uit te voeren, wordt de periode van herstel verlengd. Eventueel kan ook het begin van de training op de zijstroken van wedstrijdelden worden uitgevoerd.

In onderstaande tabel zijn de standaard onderhoudswerkzaamheden voor gras- en We-tra velden weergegeven, inclusief de frequentie per jaar en verdeling van het werkzaamheden. Daarbij zijn de kruisjes bij 'verantwoordelijk voor uitvoering' aannames.

Onderhoudswerkzaamheden gras- en We-tra velden				
		frequentie per jaar	verantwoordelijk voor uitvoering	
	MAATREGELEN		vereniging	gemeente
1	MAAIEN GRASVELDEN			
a	maaïen wedstrijdelden	50		X
b	Maaïen We-tra velden	45		X
c	gras vegen, incl. afvoer en storten	5		X
d	bijmaaïen veldranden en langs hekwerken en obstakels (doelen)	16		X
e	maaïen overhoeken	20		X
f	afsteken graskanten	1		X
2	BEMESTEN VELDEN			
a	uitvoering bemestingsplan intensief bespeelde velden	5		X
b	uitvoeren bemestingsplan extensief bespeelde velden	5		X
c	bijsturen bemesting	1		X
3	SPEELKLAAR MAKEN / HERSTEL NA GEBRUIK			
a	opruimen zwerfvuil, papierprikken, vuilnisbakken legen	52	X	
b	uitzetten velden en eerste belijning na renovatie en grootonderhoud	1		X
c	belijnen velden	40	X	
d	speelschade herstellen/uitvullen oneffenheden (doelen, hoekvlaggen e.d.)	40		X
e	beluchting / handmatig prikken, licht verschrallen van intensief bespeelde plekken	10		X
4	BELUCHTEN VELD buiten grootonderhoud			
a	prikrollen / snijden	5		X
b	diepbeluchten vertidrain/schudfrees	1		X
5	WIEDEGGEN/VERTICUTEREN/AFVOEREN GRAS EN BLAD buiten grootonderhoud.			
a	wiedeggen speel- en grassportvelden (dubbele bewerking)	3		X
b	Wiedeggen We-tra velden	10		X
c	vegen na wiedeggen grassportvelden	3		X

d	Vegen na wiedeggen We-tra velden	10		X
e	verwijderen bladafval velden incl. opruimen	4		X
6	SLEPEN VELDEN			
a	egaliserend slepen van velden	3		X
7	ROLLEN VELDEN			
a	rollen velden na vorstperiode	2		X
8	ONKRUIDBESTRIJDING GRASVELDEN			
a	onkruidbestrijding grasvelden waar nodig	0,2		X
9	BESTRIJDING VAN ZIEKTEN EN PLAGEN			
a	mollenbestrijding/ ratten / konijnenbestrijding	36		X
b	bestrijding ziekten en plagen	1		X
10	BEREGENEN			
a	beregenen grasvelden	5		X
b	beregenen WeTra-/trainingsvelden	10		X
c	inspectie werking beregeningsinstallatie incl. reparatie/ vervangen sproeiers	5		X
d	onderhoud beregeningsinstallatie	2		X
11	GROOT ONDERHOUD/NAJAARSONDERHOUD SPEELVELDEN (WAAR NODIG)			
a	doelen verwijderen en terugplaatsen	2		X
b	bewerken met fieldtopmaker We-tra velden	0,5		X
c	bewerken fieldtopmaker grasvelden	0,25		X
d	verticuteren en vegen grasvelden	2		X
e	dressen van uitgespeelde plekken/ doelgebieden	1		X
f	vertidraineren met holle pennen	1		X
g	egaliseren met behoud van tonrondte	1		X
h	doorzaaien vredo 3,5 cm	1		X
i	bezanden grassportveld (20-40 m³)	1		X
j	bezanden We-tra veld (10-15 m³)	1		X
k	diepbeluchten/ vertidrain/ schudfrees sportvelden	1		X
12	DRAINAGE			
a	controle, eventuele reparatie + schoonmaken eindbuizen	2		X
b	doorspuiten drainage	0,334		X
17	VERLICHTING			
a	controle veld- en parkverlichting	4	X	X
b	onderhoud veldverlichting /Led door vereniging	1	X	X
18	HEKWERKEN EN BALLENVANGERS			
a	onderhoud ballenvangers	2		X
b	onderhoud veldafstering met poorten	2		X
c	onderhoud reclameborden	2	X	
20	VERHARDINGEN			
a	schoonhouden verhardingen (zwerfafval en organisch materiaal, kruidengroei)	3	X	X
b	herstellen elementenverharding (plaatselijk herstraten)	1		X
c	schoonmaken putten en kolken	1		X
21	PARKMEUBILAIR			
a	Onderhoud vaste doelen, schoonhouden, klein herstelwerk		X	

b	Onderhoud doelnetten	10	X	
c	onderhoud dug-outs	2	X	
d	onderhoud losse doelen	4	X	
e	onderhoud overige veldinrichting	2	X	

5.2.3 Kunstgrasvelden

De kunstgras voetbalvelden, kunnen zowel als wedstrijd en als trainingsveld worden ingezet. Met andere woorden, men kan zowel wedstrijden spelen als trainen op dergelijke velden. Deze velden zijn vrijwel onder alle omstandigheden bespeelbaar. Uitzonderingen zijn tijdens extreme vorst, extreme regen en tijdens sneeuwval. Ook in de periode van opdooi is het niet toegestaan kunstgrasvelden te gebruiken.

In verband met de inzetbaarheid van kunstgrasvelden wordt over het algemeen uitgegaan van betreding van 1.200 uur op jaarbasis.

Daarnaast zijn er ook kunstgras korfbal/hockey velden en tennisbanen in Leidschendam-Voorburg aanwezig. Deze velden zijn zandingestrooide velden met een poollengte van ca. 20-24 mm. Tevens beschikt de hockey over VOL watervelden met een poollengte van ca. 12-14 mm.

De bruikbaarheid en het onderhoud van dergelijke velden zijn vergelijkbaar met die van de voetbalvelden. De verschillen bij onderhoud zijn met name de frequenties die voortkomen uit de frequentie van het gebruik van de velden. Decompacteren is een onderhoudsmaatregel die vaak bij de rubber ingestrooide velden frequenter noodzakelijk is.

Onderhoud van de kunstgrasvelden

Kunstgrasvelden dienen wekelijks geïnspecteerd te worden op beschadigingen. Bij constatering daarvan dient men deze snel vakkundig te (laten) herstellen.

Zwerfafval als glas, blik e.d. kan beschadiging van de kunstgrasmat veroorzaken. Daarom dient regelmatig het veldoppervlak en de directe omgeving schoongemaakt te worden. Ook moet organische vervuiling als bladafval e.d. zoveel mogelijk worden tegengegaan.

Regelmatig schoonmaken van de kunstgrasvelden is van groot belang.

Om vervuiling door het schoeisel van de gebruikers tegen te gaan, is het belangrijk dat er schoonloopmatten/roosters bij de ingangen van het veld aanwezig zijn of borstels, zodat schoenen schoongemaakt kunnen worden. Een schone omgeving en verharde paden naar de velden kunnen er al voor zorgen dat het schoeisel schoon is en vervuiling wordt tegengegaan.

Als gevolg van vocht en/of schaduwwerking kan er algengroei in de kunstgrasmat optreden. Ook onkruidgroei in de randen van een kunstgrasveld is mogelijk. Ook deze vervuiling moet worden tegengegaan, zo nodig door bestrijding alleen met voor dit doel geschikte en toegestane (biologische) middelen.

Om de invulling (zand en/of rubber/natuurlijke infill) zoveel mogelijk verdeeld over het veld aanwezig te laten zijn, is regelmatig onderhoud d.m.v. slepen noodzakelijk. Om de kunstgrasmat de sporttechnische kwaliteiten te laten behouden, is regelmatig decompacteren van de invulling (kurk/rubber of zand) noodzakelijk. Indien noodzakelijk, zal zand en/of rubber/kurk moeten worden bijgevuld.

Om vervuiling van de omgeving van de kunstgrasvelden en het oppervlaktewater te voorkomen is tegenwoordig speciale aandacht voor onderhouds- en beheersmaatregelen op kunstgrasvelden gewenst. Tijdens het onderhoud kunnen slijtagedeeltjes van de kunstgrasmat en deeltjes van de infill, zgn. microplastics in het milieu terechtkomen. Tijdens het onderhoud van kunstgrasvelden moet het verwijderen van vuil van de kunstgrasvelden naar de omgeving zoveel mogelijk worden voorkomen door het materiaal niet van het veld af te blazen met een bladblazer maar juist het vuil op het veld te verwijderen en verantwoord af te voeren als restafval (niet als composteerbaar afval).

Ook dienen onderhoudsmachines op het veld te worden gereinigd voordat deze van het veld rijden, om te voorkomen dat door vervoer van de machines de microplastics in de omgeving, of het openbaar gebied verdwijnt. Ook het plaatsen van veegborstels en zgn. walkon-walkoff matten voor de poorten en openingen in de velden zijn gewenst waardoor sporters hun schoeisel en kleding zoveel mogelijk bij het verlaten van het veld kunnen reinigen.

Bij het reinigen van kolken in de directe nabijheid van het veld, dient afval niet in de directe omgeving of bij het composteerbaar afval te worden gedumpt. Daarnaast is het plaatsen van zgn. bezinkputten in het riool- of drainagestelsel aan te bevelen om vuil, dat met het oppervlaktewater van het veld in het riool direct rond de velden verdwijnt, te kunnen laten bezinken en tijdens reinigen speciaal af te voeren. Deze en andere maatregelen kunnen het beste bij aanleg of renovatie van velden worden genomen. Hiermee zal dan ook rekening worden gehouden bij herinvesteringsbudget zoals in het volgende hoofdstuk van dit beheerplan wordt omschreven.

De gemeente Leidschendam-Voorburg dient invulling te geven aan de zorgplicht kunstgrasvelden middels het uitvoeren van zorgplichtinspecties. Ieder kwartaal dienen de inspecties te worden uitgevoerd en aangetroffen vervuiling te worden vastgelegd en besproken in tool-box metingen met de verantwoordelijke medewerkers.

In de tabel op de volgende pagina zijn de standaard onderhoudswerkzaamheden voor kunstgrasvelden opgenomen, inclusief de frequentie per jaar en verdeling van het werk. Daarbij zijn de kruisjes bij 'verantwoordelijk voor uitvoering' aannames.

Onderhoudswerkzaamheden kunstgrasvelden				
		frequentie per jaar	verantwoordelijk voor uitvoering	
	MAATREGELEN		vereniging	gemeente
14	KUNSTGRASVELD			
a	inspectie kunstgrasveld met aannemer kunstgrasveld	2		X
b	inspectie op beschadigingen e.d., incl. kleine reparaties	26		X
c	bestrijding (handmatig) onkruiden randen kunstgrasveld	12		X
d	bestrijding algen en onkruiden kunstgrasveld	4		X
g	schoonhouden voor borstelen of decompacteren	52		X
	schoonhouden voor bespeling van het kunstgrasveld incl. zwerfvuil	52	X	X
h	slepen kunstgras met harde driehoeksbezem	26		X
i	decompacteren kunstgrasveld met speciale wiedegcombinatie	26		X
j	navullen infill, rubber of zand, kleine hoeveelheden	50		X
k	navullen infill, rubber of zand	1		X
l	diepreiniging kunstgrasmat	2		X
m	reparatie beschadigingen door specialist	1		X
N	Uitvoeren van zorgplichtinspecties gevolgd door rapportage en een toolbox meting	4		X
12	DRAINAGE			
a	controle, eventuele reparatie + schoonmaken eindbuizen	2		X
b	doorspuiten drainage	0,334		X
17	VERLICHTING			
a	controle veld- en parkverlichting	6	X	X
b	onderhoud veldverlichting / Led verlichting voor vereniging	1	X	X
18	HEKWERKEN EN BALLENVANGERS			
a	onderhoud ballenvangers	2		X
b	onderhoud veldafstering met poorten	2		X
c	onderhoud reclameborden	2	X	
20	VERHARDINGEN			
a	schoonhouden verhardingen (zwerfafval en organisch materiaal, kruidengroei)	52	X	X
b	herstellen elementenverharding (plaatselijk herstraten)	1		X
c	schoonmaken putten en kolken	1		X
21	PARKMEUBILAIR			
a	onderhoud vaste doelen, schoonhouden, klein herstelwerk	2	X	
b	onderhoud doelnetten	10	X	
c	onderhoud dug-outs	2	X	
d	onderhoud losse doelen	4	X	
e	onderhoud overige veldinrichting	2	X	

5.2.4 Halfverharding (honk- en softbalvelden)

Op sportpark Westvliet ligt een honkbalveld en een softbalveld. Ook deze velden hebben onderhoud nodig om goed inzetbaar te blijven voor uitoefening van de sport.

Aan het begin van het jaar dient het versleten halfverhardingsmateriaal (BaroTop) te worden afgeschrapt en verwijderd. Daarna dient de toplaag losgemaakt en geëgaliseerd en weer aangedrukt te worden, waarna er een vers laagje BaroTop (enkele mm) aangebracht moet worden. Hierna egaliseren en aanrollen.

Gedurende het speeljaar dient het oppervlak schoon, vlak en stabiel te worden gehouden. Met schoonhouden wordt naast het verwijderen van zwerfvuil en organisch vuil ook het verwijderen van kruiden, mossen en algen bedoeld. Deze werkzaamheden kunnen handmatig of machinaal worden uitgevoerd.

Vlak houden door dagelijks terugharken van weggespeeld materiaal in combinatie met slepen en bezemen (waarmee ook het oppervlak voldoende ruw wordt gehouden).

Rond de thuisplaat, de werpplaat en de honken is er speciale aandacht nodig om de vlakteligging te handhaven. Breng het weggespeelde materiaal terug in de ontstane gaten en vul deze eventueel aan met nieuw materiaal. Vastdrukken door handmatig stampen.

Daarnaast is voor het vlak en stabiel houden van de halfverharding berekening onontbeerlijk.

In de volgende tabel zijn de standaard onderhoudswerkzaamheden voor halfverhardingen opgenomen, inclusief de frequentie per jaar en verdeling van het werk. Daarbij zijn de kruisjes bij 'verantwoordelijk voor uitvoering' aannames.

Onderhoudswerkzaamheden halfverharding				
		frequentie per jaar	verantwoordelijk voor uitvoering	
	MAATREGELEN		vereniging	gemeente
15	ONDERHOUD HALFVERHARDINGEN			
a	losmaken en egaliseren van de toplaag in het voorjaar	1		X
b	afstrooien met toplaagmateriaal, egaliseren en rollen in voorjaar	1		X
c	egaliseren, slepen met bezem / sleepnet na bespeling	26	X	X
d	uitvullen met toplaagmateriaal, egaliseren en rollen tijdens seizoen	26	X	X
e	beregenen / nat maken halfverharding	20	X	
f	Hetelucht onkruidbestrijding halfverharding / randen	17		X
g	opruimen zwerfvuil, papierprikken, vuilnisbakken legen	52	X	
h	schoonhouden veld, bladvuil e.d. ruimen	26		X

5.2.5 Verharde velden

Op sportpark De Meerhorst in Stompwijk en sportpark Westvliet in Den Haag zijn asfalt handbalvelden aanwezig. Ook deze velden hebben onderhoud nodig. Het onderhoud bestaat voornamelijk uit het schoonhouden van het speeloppervlak. Los materiaal kan worden verwijderd met een bezem of bladblazer. Vastgekoekt materiaal als bijvoorbeeld kauwgom zoveel mogelijk handmatig verwijderen met een spatel. Periodiek de overgangen naar de elementenverharding schoonhouden van onkruiden door handmatig verwijderen of eventueel bestrijden met bestrijdingsmiddel. Ook algen en mossen moeten bestreden worden. Eenmaal per jaar schoonmaken van het oppervlak met een hogedrukspuit. De belijning moet meestal eens per vijf jaar opnieuw worden aangebracht.

5.2.6 Tennisbanen

In Leidschendam-Voorburg ligt Tennispark Overdam; dit park is voorzien van 14 kunstgras tennisbanen. Deze banen worden in het voorjaar van 2025 gerenoveerd waarbij de zandingestrooide kunstgrasbanen worden vervangen door zgn. Red-Sand banen. Dit betreft een rode kunstgrasmat met korte polen welke is ingestrooid met speciaal rood zand.

De tennisondernemer/ vereniging onderhoud de banen zelf. Dit onderhoud is te vergelijken met een zandingestrooide kunstgrasmat. Het dagelijks onderhoud is erop gericht dat de top laag schoon en egaal blijft. Dus verwijderen van vuil eventueel met een bladblazer, borstelen van de top laag met handborstel, schoonhouden van de lijnen (zichtbaar maken) en waar nodig plaatselijk aanvullen met het infill-materiaal.

Periodiek onderhoud bestaat voornamelijk uit algen-, mos- en onkruidbestrijding. Eventueel kunnen de banen wekelijks intensief geborsteld worden met een borstelunit. Ook dienen de naden van de stabilisatiemat regelmatig gecontroleerd en eventueel gerepareerd te worden.

Bij ernstige vervuiling kan specialistisch onderhoud noodzakelijk zijn. Dat is er meer op gericht om de vervuiling uit de stabilisatiemat te verwijderen en het infill-materiaal te decompacteren en eventueel gesloten zand (stof) uit de stabilisatiemat te verwijderen. Uitvoering afhankelijk van de mate van vervuiling en slijtage één keer per jaar.

In de tabel op de volgende pagina zijn de standaard onderhoudswerkzaamheden voor Red-Sand tennisbanen opgenomen, inclusief de frequentie per jaar en verdeling van het werk. Daarbij zijn de kruisjes bij 'verantwoordelijk voor uitvoering' aannames.

Onderhoudswerkzaamheden red-sand tennisbanen

		frequentie per jaar	verantwoordelijk voor uitvoering	
	MAATREGELEN		vereniging	gemeente
14	KUNSTGRASVELD			
a	inspectie kunstgrasveld met aannemer kunstgrasveld	1		X
b	inspectie op beschadigingen e.d., incl. kleine reparaties	52	X	
c	bestrijding (handmatig) onkruiden randen kunstgrasmat	12	X	
d	bestrijding algen en onkruiden kunstgrasmat	4	X	
g	schoonhouden voor borstelen of decompacteren	52	X	
	schoonhouden voor bespeling van het kunstgrasveld incl. zwerfvuil	52	X	
h	slepen kunstgras met harde driehoeksbezem	26	X	
i	decompacteren kunstgrasmat met speciale wiedegcombinatie		X	
j	navullen infill, rubber of zand, kleine hoeveelheden	52	X	
k	navullen infill, red-sand	1		X
l	diepreiniging decompacteren kunstgrasmat	1		X
m	reparatie beschadigingen door specialist	1		X
12	DRAINAGE			
a	controle, eventuele reparatie + schoonmaken eindbuizen	2		X
b	doorspuiten drainage	0,25		X
17	VERLICHTING			
a	controle veld- en parkverlichting	6	X	
b	onderhoud veldverlichting / LED armaturen voor de vereniging	1	X	X
18	HEKWERKEN EN BALLENVANGERS			
a	onderhoud ballenvangers	2	X	
b	onderhoud veldafstering met poorten	2	X	
c	onderhoud reclameborden	2	X	
20	VERHARDINGEN			
a	schoonhouden verhardingen (zwerfafval en organisch materiaal, kruidengroei)	52	X	
b	herstellen elementenverharding (plaatselijk herstraten)	1		X
c	schoonmaken putten en kolken	1	X	
21	PARKMEUBILAIR			
a	onderhoud vaste tennisnetten, schoonhouden, klein herstelwerk	2	X	
b	onderhoud tennisnetten	10	X	
c	onderhoud zitbanken	2	X	
d	onderhoud scoreborden	4	X	
e	onderhoud overige veldinrichting	2	X	

5.2.7 Sportveld verlichting

Op de parken zijn veel velden verlicht. De verlichtingsinstallatie inclusief bekabeling zijn eigendom van de gemeente Leidschendam-Voorburg. De verbruikskosten komen voor rekening van de gebruiker. Indien de gebruiker besluit om LED armaturen te monteren dan worden deze op kosten van de gebruiker aangebracht. Onderhoudskosten aan de armaturen zijn daarna ook voor de gebruiker.

Masten en bekabeling blijven hierbij eigendom van de gemeente. Eens per 5 jaar zal de gemeente lichtmasten laten controleren op stabiliteit en veiligheid.

5.2.8 Verhardingen, groenvoorzieningen en overige inrichtingselementen

Naast de sportvelden zijn er op de sportparken ook verhardingen, groenvoorzieningen en overige inrichtingselementen aanwezig.

Het onderhoudsniveau dat binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg voor het onderhoud van de verhardingen en groenvoorzieningen wordt aangehouden betreft kwaliteitsniveau A/ B en C zoals omschreven in de "kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018". Ook de verhardingen en groenvoorzieningen op de sportparken dienen conform deze kwaliteitsniveaus te worden onderhouden.

In onderstaande tabel zijn de standaard onderhoudswerkzaamheden voor de verhardingen, groenvoorzieningen en overige inrichtingselementen opgenomen, inclusief de gewenste kwaliteit, de frequentie per jaar en verdeling van het werk. Daarbij zijn de kruisjes bij 'verantwoordelijk voor uitvoering' opgenomen.

Onderhoudswerkzaamheden sportpark				
		frequentie per jaar	verantwoordelijk voor uitvoering	
	MAATREGELEN		vereniging	gemeente
14.1	ONDERHOUD GAZONS			
a	maaïen gazon (vlak)	Kwaliteitsniveau A		X
b	maaïen gazon (talud)	Kwaliteitsniveau A		X
c	gazon ontdoen van blad	Kwaliteitsniveau B		X
d	bijmaaïen obstakel (1 obstakel per 3 are gazon)	Kwaliteitsniveau B		X
e	afsteken graskanten (10% van oppervlakte gazon)	Kwaliteitsniveau A		X
f	uitmaaïen afrastering enkelzijdig	Kwaliteitsniveau A		X
g	uitmaaïen afrastering dubbelzijdig	Kwaliteitsniveau A		X
h	opruimen zwerfvuil, papierprikken	Kwaliteitsniveau B	X	
14.2	ONDERHOUD RUW GRAS			
a	maaïen en ruimen ruw gras (vlak)	Kwaliteitsniveau A		X
b	maaïen en ruimen ruw gras (talud)	Kwaliteitsniveau A		X
c	bijmaaïen obstakel (1 obstakel per 3 are ruw gras)	Kwaliteitsniveau A		X
d	afsteken graskanten (10% van oppervlakte ruw gras)	Kwaliteitsniveau A		X
e	opruimen zwerfvuil, papierprikken	Kwaliteitsniveau B	X	

14.3	ONDERHOUD WATER			
a	maaïen en ruimen talud watergang	Kwaliteitsniveau B		X
b	bijmaaïen obstakel (1 obstakel per 3 are talud watergang)	Kwaliteitsniveau B		X
c	uitmaaïen en afvoeren nat gedeelte van watergang	Kwaliteitsniveau B		X
d	opruimen zwerfvuil, papierprikken	Kwaliteitsniveau B	X	
e	onderhoud pompen en gemalen	10		X
f	op diepte houden sloten (uitbaggeren)	MIP		X
17	VERLICHTING			
a	controle veld- en parkverlichting	6	X	X
b	onderhoud parkverlichting volgens contract	1	X	X
18	HEKWERKEN EN BALLENVANGERS			
a	onderhoud terreinafscheiding	1		X
b	onderhoud toegangspoorten	1		X
19.1	ONDERHOUD SIERHEESTERS			
a	onkruidbeheersing sierheesters	Kwaliteitsniveau B		X
b	snoeien sierplantsoen	Kwaliteitsniveau B		X
c	snoeien rand beplantingsvak	Kwaliteitsniveau B		X
d	opruimen zwerfvuil, papierprikken	Kwaliteitsniveau B	X	
e	onderhoud losse plantenbakken en potten	Kwaliteitsniveau B	X	
f	onderhoud sierheesters rondom kantine	Kwaliteitsniveau B	X	
19.2	ONDERHOUD BODEMBEDEKKERS			
a	onkruidbeheersing bodembedekkers	Kwaliteitsniveau B		X
b	knippen van bodembedekkers	Kwaliteitsniveau B		X
c	snoeien rand beplantingsvak	Kwaliteitsniveau B		X
d	opruimen zwerfvuil, papierprikken	Kwaliteitsniveau B	X	
19.3	ONDERHOUD HAGEN			
a	onkruidbeheersing haagvoet	Kwaliteitsniveau B		X
b	knippen van hagen tot 1,50 m hoog	Kwaliteitsniveau B		X
c	knippen van hagen hoger dan 1,50 m	Kwaliteitsniveau B		X
d	opruimen zwerfvuil, papierprikken	Kwaliteitsniveau B	X	
19.4	ONDERHOUD BOSPLANTSOEN			
a	uitmaaïen rand beplantingsvak	Kwaliteitsniveau B		X
b	dunnen beplanting	Kwaliteitsniveau B		X
c	snoeien rand beplantingsvak	Kwaliteitsniveau B		X
d	opruimen zwerfvuil, papierprikken	Kwaliteitsniveau B	X	
19.5	ONDERHOUD BOMEN			
a	controle bomen/ vervangen boompalen	Kwaliteitsniveau B		X
b	snoeien in solitaire bomen	Kwaliteitsniveau B		X
c	knotten solitaire bomen	Kwaliteitsniveau B		X
d	vormsnoei solitaire bomen	Kwaliteitsniveau B		X
19.6	INCIDENTELE WERKZAAMHEDEN			
a	herstellen stormschade			X
20	VERHARDINGEN (w.o. parkeerterrein)			
a	opruimen zwerfvuil, papierprikken, vuilnisbakken legen	Kwaliteitsniveau B	X	

b	schoonhouden verhardingen	Kwaliteitsniveau B		X
c	onkruidbestrijding elementverharding	Kwaliteitsniveau B		X
d	onderhoud/herstel asfaltverharding	Kwaliteitsniveau B		X
e	onderhoud klinkerverharding/ herstraten (mat. gemeente)	Kwaliteitsniveau B		X
f	onderhoud tegelverharding/ herstraten (mat. gemeente)	Kwaliteitsniveau B		X
g	onderhoud grasbetontegels/ herstraten (mat. gemeente)	Kwaliteitsniveau B		X
h	doorspuiten rioolleiding	0,33		X
i	schoonmaken putten en kolken	1		X
j	onderhoud parkeerterrein	Kwaliteitsniveau B		X
k	onderhoud terras bij kantine	Kwaliteitsniveau B	X	
l	onderhoud verharding aangelegd en in eigendom van de vereniging	Kwaliteitsniveau B	X	
21	PARKMEUBILAIR			
c	leggen papierbakken/ vuilnisbakken	Kwaliteitsniveau B	X	
d	onderhoud papierbakken/ vuilnisbakken	1	X	
g	onderhoud speeltoestellen en overige inventaris	1	X	

5.3 Uitgangspunten duurzaam dagelijks beheer en onderhoud

5.3.1 Algemeen

Onderstaande uitgangspunten worden bij het dagelijks beheer- en onderhoud van de sportparken gehanteerd.

- Bij de sportvelden zijn alle hekwerken, verhardingen en de bij het veld behorende inrichting (doelen, dug-outs e.d.) binnen de veldafrostering opgenomen.
- Bij aanwezigheid van een lichtinstallatie bij een sportveld is deze genoemd. De kwaliteit van de lichtmasten (maststerkte), de lichtintensiteit en de elektrische installaties is niet opgenomen. In het kader van de veiligheid van deze installaties wordt deze door de gemeente Leidschendam-Voorburg frequent wel beoordeeld. De maststerkte van de lichtmasten kan worden beoordeeld door gespecialiseerde bedrijven, de elektrische installatie kan getoetst worden aan NEN 1010

Om te beoordelen of de installaties voldoen aan de sporttechnische kwaliteit (lichtopbrengst) van de installatie zullen separate lichtmetingen moeten worden uitgevoerd. Dit maakt geen onderdeel uit van dit beheerplan.

- Aanschaf en onderhoud van banken, vlaggenmasten, scoreborden, fietsenrekken e.d. elementen dient te worden uitgevoerd door en zijn de verantwoording van de vereniging.
- Onderhoud van doelen, dug-outs e.d. vallen onder verantwoording van de verenigingen. Doelen, dug-outs, doelnetten en hoekvlaggen worden eenmalig verstrekt bij het realiseren of renoveren van het sportveld. Daarna is de aanschaf en onderhoud van deze elementen een verantwoordelijkheid van de verenigingen.
- Aanschaf en onderhoud van jeugd- en trainingsdoelen, overige trainingsfaciliteiten en voor de sport nodige zaken en speeltoestellen, vlaggenmasten, scoreborden e.d. vallen onder de verantwoording van de sportverenigingen.

De speeltoestellen dienen te voldoen aan het attractiebesluit en geadviseerd (het is een verplichting) wordt deze jaarlijks te laten keuren. Het keuringsrapport laten overleggen en controleren. De speelplekken maken verder geen onderdeel uit van het DOP.

- Aanschaf en onderhoud van losse bloembakken ter verfraaiing van een complex vallen onder verantwoording en het beheer van de vereniging.
- De verenigingen zijn verantwoordelijk voor het verwijderen van zwerfvuil.
- De gemeente is verantwoordelijk voor het (jaarlijks) uitzetten en eenmalig aanbrengen van de belijning op de velden, bijhouden van de belijning is de verantwoordelijkheid van de vereniging.

5.3.2 Preventie en bestrijding van onkruiden, ziekten en plagen natuurgras

De Nederlandse wetgeving gaat uit van een verbod op het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw. Op het verbod gelden uitzonderingen, die zijn voorgesteld door een commissie van onafhankelijke praktijkdeskundigen. Het gaat bij de uitzonderingen om situaties waarin het gebruik van alleen preventieve of niet-chemische maatregelen onvoldoende resultaat oplevert tegen een bepaalde ziekte, plaag of onkruid op het sportveld (natuurgras). Daarbij is uitgegaan van een vakbekwame terreinbeheerder die 'geïntegreerde gewasbescherming' (Integrated Pest Management – IPM) toepast.

Onderstaand een citaat uit de rapportage “ Handleiding Geïntegreerd Sportgrasbeheer ”.

“Sportveldbeheerders, die als laatste redmiddel (mogelijk) gewasbeschermingsmiddelen gebruiken, zijn wettelijk verplicht om Geïntegreerde Gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management) toe te passen. Deze verplichting is vastgelegd in Europese verordeningen en richtlijnen en uitgewerkt in de Nederlandse wet- en regelgeving.

Doel van IPM is het gebruik en de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk te beperken en de impact op mens, dier en milieu zo gering mogelijk te houden. De focus ligt op preventie, biologische en mechanische bestrijding. IPM is op sportvelden en golfbanen relatief complex door de aard, intensiteit en het jaarrond gebruik van de velden. Daarnaast vereist het beheer goede communicatie met diverse stakeholders, zoals verenigingsbestuurders, spelers, aannemers en politiek.

Vanwege deze brede focus spreken we in de sportgrassector daarom ook wel van Geïntegreerd Sportgrasbeheer (ITM - Integrated Turfgrass Management).

Basis voor de ITM betreft:

Kwalitatief goede velden met gezonde graszode voorkomt onkruiden, ziekten en plagen. Door goede monitoring en sturing van het onderhoud wordt de kwaliteit van de sportvelden op een hoog niveau gehouden.”

Op basis van de ervaringen van B.A.S. Begeleiding en Advies Sportterreinen is bij onderhoud zonder chemische bestrijdingsmiddelen sprake van 10% extra kosten voor aanvullende werkzaamheden. Deze kosten zijn opgenomen in het beheerplan.

Bron: Handleiding Geïntegreerd Sportgrasbeheer maart 2023

5.3.3 Preventie en bestrijding van onkruiden in kunstgras

Het lijkt misschien wat tegenstrijdig, maar op kunstgrasvelden is het noodzakelijk om regelmatig aandacht te besteden aan de bestrijding van grassen, onkruiden, mossen en algen. Worden deze onvoldoende bestreden, heeft dit nadelige gevolgen voor de waterafvoer en de bespeelbaarheid (gladde velden). De bestrijding van onkruid beperkt zich vaak tot de randen van de kunstgrasvelden. Bestrijding van onkruid vindt deels handmatig plaats en door middel van het compartimenteren van de velden. Op hockeywatervelden wordt voor het bestrijden van algen milieuvriendelijke middelen toegepast.

5.3.4 Versterken biodiversiteit op de sportparken

Sportparken lenen zich bij uitstel goed om de biodiversiteit in de omgeving te vergroten. Bij het beheer en renovaties van velden kan men hier stapsgewijs zaken in verbeteren waardoor men niet ineens voor grote investeringen komt te staan. De versterking van de biodiversiteit heeft tijd en aandacht nodig.

Enerzijds kan vergroting van de biodiversiteit ervoor zorgen dat ziekten en plagen op een natuurlijke wijze worden bestreden of onderdrukt (bijv. koolmezen en sluipwespen voor bestrijding van de eikenprocessierups). Anderzijds zorgt vergroting van de biodiversiteit voor een meerwaarde op de sportparken.

Om e.e.a. nog verder concreet te maken en hier verder stappen in te zetten, kan B.A.S. een Plan van Aanpak inclusief bijbehorende tekeningen opstellen. Aan de hand van dit Plan van Aanpak kan de vergroting van de biodiversiteit in de komende jaren verder worden uitgewerkt.

5.4 Kosten beheer

Om te kunnen bepalen wat het beheer en onderhoud van de sportparken gaat kosten, is, op basis van de hierboven beschreven verdeling van het onderhoud, per sportveld een onderhoudsraming per jaar opgesteld. Daarnaast is voor het onderhoud van de overige verhardingen, groenvoorzieningen en inrichtingselementen op de sportparken per sportpark een onderhoudsraming per jaar opgesteld. Indien achterstallig onderhoud bij de inspecties geconstateerd is, is dit separaat in de ramingen van de sportvelden opgenomen.

Het totaal van de ramingen voor het onderhoud van de sportvelden is hieronder weergegeven. De bedragen zijn inclusief arbeid, tractie en voorbereiding, begeleiding en toezicht (12%) en exclusief btw. De berekeningen zijn opgenomen in bijlage IV.

Sportpark/ sportveld	Ramingen onderhoud 2024
Sportpark Duivesteyn	
Onderhoud sportpark	€ 25.600
Veld 1 volwater kunstgras hockey	€ 14.500
Veld 2 volwater kunstgras hockey	€ 14.500

Sportpark/ sportveld	Ramingen onderhoud 2024
Veld 3 kunstgras hockey	€ 13.950
Veld 4 volwater kunstgras hockey	€ 14.550
Veld 5 kunstgras hockey	€ 14.100
Veld 6 kunstgras hockey	€ 4.500
Veld 7 kunstgras hockey	€ 4.800
Totaal Sportpark Duivesteyn	€ 106.500
Sportpark Kastelenring	
Onderhoud sportpark	€ 28.350
Veld 1 kunstgras voetbal	€ 17.850
Veld 2 kunstgras voetbal	€ 16.050
Veld 3 natuurgras voetbal	€ 20.250
Veld 4 natuurgras voetbal	€ 22.200
Veld 5 natuurgras voetbal	€ 21.200
Veld 6 natuurgras voetbal	€ 21.000
Veld 7 kunstgras voetbal	€ 16.300
Veld 8 natuurgras voetbal	€ 10.000
Veld 9 natuurgras voetbal	€ 10.200
Veld 10 kunstgras voetbal	€ 9.700
Veld 11 kunstgras voetbal	€ 10.500
Totaal Sportpark Kastelenring	€ 203.600
Sportpark Meerhorst	
Onderhoud sportpark	€ 9.600
Veld 1 kunstgras voetbal	€ 14.400
Veld 2 natuurgras voetbal	€ 20.250
Veld 3 natuurgras voetbal	€ 9.900
Veld 4 asfalt handbal	€ 2.050
Totaal Sportpark Meerhorst	€ 56.200
Sportpark Westvliet	
Onderhoud sportpark	€ 40.750
Veld 1 kunstgras voetbal	€ 26.850
Veld 2 kunstgras voetbal	€ 24.900
Veld 3 kunstgras voetbal	€ 24.900
Veld 4 natuurgras voetbal	€ 20.550
Veld 5 natuurgras voetbal	€ 19.300
Veld 6 natuurgras korfbal	€ 6.900
Veld 7 kunstgras korfbal	€ 4.800
Veld 8 kunstgras korfbal	€ 7.200
Veld 9 asfalt handbal	€ 2.050
Veld 10 asfalt handbal	€ 1.700

Sportpark/ sportveld	Ramingen onderhoud 2024
Veld 11 Honk en softbalveld	€ 34.750
Veld 12 atletiek baan	€ 22.400
Veld 13 natuurgras cricket	€ 38.200
Veld 14 kunstgras rugbyveld	€ 25.450
Veld 15 beachvolley	€ 1.650
Totaal Sportpark Westvliet	€ 302.350
Tennispark Overdam	
Onderhoud tennispark	€ 7.600
Banen 1 t/m 14 incl. minibaan	€ 5.900
Totaal tennispark Overdam	€ 13.500
Sportpark 't Loo	
Onderhoud sportpark	€ 12.950
Veld 1 kunstgras voetbal	€ 14.100
Veld 2 kunstgras voetbal	€ 13.750
Veld 3 kunstgras voetbal	€ 25.850
Veld 4 natuurgras voetbal	€ 19.950
Veld 5 natuurgras voetbal	€ 5.650
Veld 6 natuurgras voetbal	€ 12.450
Veld 7 kunstgras voetbal	€ 18.450
Totaal Sportpark 't Loo	€ 123.150
Totaal onderhoud sportparken Leidschendam-Voorburg	€ 805.300

6 Zorgplicht kunstgrasvelden

6.1 Algemeen

Gemeente Leidschendam-Voorburg hecht veel waarde aan de aandacht voor het milieu bij de aanleg, renovatie en het onderhoud van sportvelden. Dat geldt ook voor kunstgrasvelden. Daarbij heeft de gemeente ook een (wettelijke) zorgplicht om de bodem en watergangen schoon te houden.

Een speciale werkgroep binnen de BSNC (Branchevereniging voor Sport en Cultuurtechniek), de werkgroep Zorgplicht, heeft een zorgplichtdocument opgesteld. De werkgroep Zorgplicht werkte bij de totstandkoming van dit document nauw samen met de BSNC-werkgroep Renovatie Kunstgras.

Het zorgplichtdocument presenteert met dit document één compleet, gedragen stuk voor alle onderdelen van het kunstgrasveld. In het zorgplichtdocument is omschreven welke maatregelen u kunt inzetten om zo netjes mogelijk om te gaan met de gebruikte materialen in het kunstgrassysteem, ook gelet op het hergebruik. Het zorgplichtdocument is [hier](#) te downloaden van de website van de BSNC.

Belangrijkste uitgangspunten van de zorgplicht t.b.v. kunstgrasvelden:

- Voorkomen van verspreiding/vervuiling van de omgeving.
- Uitvoeren van onderhoud gericht op het voorkomen van verspreiding.

In de gemeente Leidschendam-Voorburg zijn tot 2019 kunstgrasvelden aangelegd die ingestrooid zijn met polymeren infill of waarbij anno 2025 ongewenste materialen zijn verwerkt in de sporttechnische laag. De gemeente heeft bij alle kunstgras voetbalvelden die ingestrooid zijn met polymeren infill voorzieningen getroffen conform het zorgplichtdocument. Voor het uitvoeren van het juiste onderhoud, het schoonhouden van de omgeving is in de kosten voor het onderhoud rekening gehouden.

Daarnaast wordt extra budget gereserveerd om gelijktijdig met de renovatie van het veld, de omliggende groenstroken te bemonsteren en te analyseren om te bepalen of er vervuiling is ontstaan door het gebruik van polymeren infill.

6.2 Sportparken

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft het beleid om het gebruik van kunstgrasvelden met SBR-infill gedurende de komende renovaties, in het kader van duurzaam beheer, niet meer toe te passen. Hiertoe is een integrale aanpak gewenst op basis van de huidige inzichten met betrekking tot de aanleg, het beheer, gebruik en herstel tijdens en na reconstructie van de betreffende velden op de sportparken.

In samenwerking met Stantec BV is op de locaties waar gebruik van SBR-infill in kunstgrasvelden, een indicatief milieutechnisch onderzoek uitgevoerd. Doel van het onderzoek is het verrichten van inspecties van het maaiveld rondom de velden met SBR-infill en het indicatief bevestigen van de (visuele) aanwezigheid van de infill en/of bijbehorende verontreinigingen met zink, PAK en/of minerale olie in de direct aangrenzende onverharde bodem.

Daarbij is een Plan van Aanpak per sportpark opgesteld voor het uitfasen van SBR-infill in de gemeente Leidschendam-Voorburg. De rapportage van Stantec is opgenomen in Bijlage V.

6.2.1 Sportpark Kastelenring

Op sportpark Kastelenring zijn 5 kunstgrasvelden met SBR-infill aanwezig:

Veld 1 is aangelegd in 2015. Voorheen was dit veld een gras- hoofdveld. Het veld heeft de hoofdveldafmetingen van 105x69 m met 4 m uitloop en is rondom opgesloten met betonplaten en verder voorzien van elementenverhardingen t.b.v. publiek.

Bij dit veld is kunstgras van 60 mm met SBR-infill op een sporttechnische laag van lava toegepast. Om het veld zijn een infillkering, schoonlooproosters en filterkorven in putten, om de verspreiding van rubberkorrels tegen te gaan.

Veld 2 is medio 2007 aangelegd. De kunstgrasmat is vervangen in 2017. Het veld heeft de bijveldafmetingen van 100x64 m met 4 m uitloop en is rondom opgesloten met betonband 10/20 en elementenverhardingen.

Bij dit veld is kunstgras van 60 mm met SBR-infill op een sporttechnische laag van lava/rubber toegepast. Om het veld zijn een infillkering en deels schoonlooproosters toegepast om de verspreiding van rubberkorrels tegen te gaan.

Velden 7, 10 en 11 zijn medio 2007 aangelegd. De kunstgrasmat is vervangen in 2017.

Veld 7 heeft de bijveldafmetingen van 100x64 m met 4 m uitloop. De velden 10 en 11 betreffen jeugdelden met afwijkende maatvoeringen. De velden zijn rondom opgesloten met betonband 10/20 en elementenverhardingen.

Bij deze velden is kunstgras van 60 mm met SBR-infill op een sporttechnische laag van E-bodemas toegepast. Om de velden zijn een infillkering, schoonlooproosters en waar mogelijk filterkorven in putten toegepast, om de verspreiding van rubberkorrels tegen te gaan.

De resultaten van het onderzoek op sportpark Kastelenring zijn opgenomen in Bijlage V-A. Uit de conclusies van het rapport blijkt het volgende:

Veld 1:

- Verontreinigingen met zink en minerale olie hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan de verspreiding van SBR infill.
- Op basis van de huidige resultaten is de omvang van de verontreiniging verticaal en horizontaal formeel nog niet geheel in beeld.
- De hoogste gehalten met zink en minerale olie zijn aangetoond in de toplaag (0-0,2 m-mv).
- In geen van de onderzochte bodemlagen wordt de interventiewaarde overschreden. De gehalten nemen eenduidig af met diepte.
- Onzes inziens lijkt een bodemsanering ter plaatse, in het kader van doelmatigheid en het te behalen milieurendement, weinig zinvol.
- Op basis van de huidige resultaten wordt geadviseerd het nut en noodzaak van sanering van de aangetoonde vervuiling te bespreken met het bevoegd gezag alvorens over te gaan tot uitwerking van een plan.

Geadviseerd wordt met de eerstvolgende renovatie een eventuele sanering uit te voeren.

Veld 2

- Verontreinigingen met zink en minerale olie hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan de verspreiding van SBR infill.
- Op basis van de huidige resultaten is de omvang van de verontreiniging verticaal en horizontaal formeel nog niet geheel in beeld. De hoogste gehalten met zink en minerale olie zijn aangetroffen in de laag 0-0,2 m -maaiveld. Horizontaal is de berm tot 1,5 m van de verharding onderzocht.
- Een bodemsanering voor dieper gelegen bodemlagen (>0,2 m -maaiveld) wordt als weinig zinvol gezien.
- Onder de kunstgrasmat is lava/rubber aanwezig. Er zijn geen analyses uitgevoerd op dit materiaal aangezien dit wordt afgesloten door de kunstgrasmat. Om sporttechnische en milieutechnische redenen wordt rekening gehouden met het afvoer en vervangen door schone sporttechnische laag (bijvoorbeeld lava 0/16).
- Er dient een plan van aanpak te worden opgesteld en voorgelegd aan het bevoegd gezag (de gemeente Leidschendam-Voorburg).

Geadviseerd wordt met de eerstvolgende renovatie een eventuele sanering uit te voeren.

Velden 7, 10 en 11

- Verontreinigingen met zink en minerale olie hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan de verspreiding van SBR infill.
- Op basis van de huidige resultaten is de omvang van de verontreiniging verticaal en horizontaal formeel nog niet geheel in beeld.
- De hoogste gehalten met zink en minerale olie zijn aangetoond in de toplaag (0-0,2 m-mv).
- In geen van de onderzochte bodemlagen wordt de interventiewaarde overschreden. De gehalten nemen eenduidig af met diepte.
- Onzes inziens lijkt een bodemsanering ter plaatse in het kader van doelmatigheid en het te behalen milieurendement weinig zinvol.
- Onder de kunstgrasmat is E-bodemas aanwezig. Er zijn geen analyses uitgevoerd op dit materiaal aangezien dit wordt afgesloten door de kunstgrasmat. Om milieutechnische redenen kan worden rekening gehouden met het afvoer en vervangen door schone sporttechnische laag (bijvoorbeeld lava 0/16).
- Op basis van de huidige resultaten wordt geadviseerd het nut en noodzaak van sanering van de aangetoonde vervuiling te bespreken met het bevoegd gezag alvorens over te gaan tot uitwerking van een plan.

Geadviseerd wordt met de eerstvolgende renovatie een eventuele sanering uit te voeren.

6.2.2 Sportpark De Meerhorst

Op sportpark De Meerhorst is 1 kunstgrasvelden met SBR-infill aanwezig:

Veld 1 is aangelegd medio 2007. De kunstgrasmat is vervangen in 2017. Het veld heeft de afmetingen van 100x64 m met 4 m uitloop en is rondom opgesloten met betonband 10/20 en elementenverhardingen.

Bij dit veld is kunstgras van 60 mm met SBR-infill op een sporttechnische laag van lava/rubber toegepast. Om het veld zijn een infillkering, schoonlooproosters en filterkorven in putten, om de verspreiding van rubberkorrels tegen te gaan.

De resultaten van het onderzoek op sportpark Meerhorst zijn opgenomen in Bijlage V-B. Uit de conclusies van het rapport blijkt het volgende:

Veld 1:

- Verontreinigingen met zink en minerale olie hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan de verspreiding van SBR infill.
- Op basis van de huidige resultaten is de omvang van de verontreiniging verticaal en horizontaal formeel nog niet geheel in beeld.
- De hoogste gehalten met zink en minerale olie zijn aangetoond in de toplaag (0-0,2 m-mv).
- In geen van de onderzochte bodemlagen wordt de interventiewaarde overschreden. De gehalten nemen eenduidig af met diepte.
- Onzes inziens lijkt een bodemsanering ter plaatse, in het kader van doelmatigheid en het te behalen milieurendement, weinig zinvol.
- Onder de kunstgrasmat is lava/rubber aanwezig. Er zijn geen analyses uitgevoerd op dit materiaal aangezien dit wordt afgesloten door de kunstgrasmat. Om sporttechnische en milieutechnische redenen wordt rekening gehouden met het afvoer en vervangen door schone sporttechnische laag (bijvoorbeeld lava 0/16).
- Op basis van de huidige resultaten wordt geadviseerd het nut en noodzaak van sanering van de aangetoonde vervuiling te bespreken met het bevoegd gezag alvorens over te gaan tot uitwerking van een plan.

Geadviseerd wordt met de eerstvolgende renovatie een eventuele sanering uit te voeren.

6.2.3 Sportpark Westvliet

Op sportpark Westvliet zijn 3 kunstgras voetbalvelden aanwezig. Alle velden zijn momenteel ingevuld met organisch infill (kurk en olijfpit). In het verleden zijn de velden 2 en 3 aangelegd met SBR-infill.

Veld 1:

Dit veld is in 2020 aangelegd op een sporttechnische laag van lava 0/16. Er zijn geen redenen om aan te nemen dat er op of rond dit veld sprake van enige vervuiling zal zijn.

Velden 2 en 3:

De velden 2 en 3 zijn in 2009 aangelegd met kunstgras van 60 mm met SBR-infill op een sporttechnische laag van lava. Tussen de velden is een cricketpitch gerealiseerd. Om het veld zijn een infillkering, schoonlooproosters en filterkorven in putten, om de verspreiding van rubberkorrels tegen te gaan.

Korfbalvelden 7 en 8:

Op dit sportpark zijn ook een aantal kunstgras korfbalvelden gerealiseerd. Het betreft zand-gevulde kunstgrasvelden voor het laatst gerenoveerd in 2013. De velden liggen op een schone sporttechnische laag van lava 0/16. De omgeving van deze velden is ook meegenomen in het onderzoek.

Atletiekbaan veld 12:

Op dit park is een kunststof atletiekbaan aanwezig, Aangezien deze baan is gerealiseerd met geboden SBR rubber is de directie omgeving van de baan meegenomen in het onderzoek.

De resultaten van het onderzoek op sportpark Westvliet zijn opgenomen in Bijlage V-C. Uit de conclusies van het rapport blijkt het volgende:

Veld 2-3:

- Verontreinigingen met zink en minerale olie hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan de verspreiding van SBR infill.
- Op basis van de huidige resultaten is de omvang van de verontreiniging verticaal en horizontaal formeel nog niet geheel in beeld.
- In geen van de onderzochte bodemlagen wordt de interventiewaarde overschreden. De gehalten nemen eenduidig af met diepte.
- Onzes inziens lijkt een bodemsanering ter plaatse in het kader van doelmatigheid en het te behalen milieurendement weinig zinvol.
- Op basis van de huidige resultaten wordt geadviseerd het nut en noodzaak van sanering van de aangetoonde vervuiling te bespreken met het bevoegd gezag alvorens over te gaan tot uitwerking van een plan.

Geadviseerd wordt met de eerstvolgende renovatie een eventuele sanering uit te voeren.

Korfbalvelden en Atletiekbaan:

Met het verkennend bodemonderzoek is aangetoond dat het (historisch) gebruik van SBR-infill ter plaatse van de twee onderzochte velden geen bodemverontreiniging heeft veroorzaakt.

Sanerende maatregelen zijn niet noodzakelijk

6.2.4 Sportpark 't Loo

Op sportpark 't Loo zijn 3 kunstgrasvelden aanwezig. In het verleden zijn alle velden aangelegd met SBR-infill. Op de velden 1 en 2 is er nog steeds sprake van SBR infill. Veld 3 heeft sinds een aantal jaren een organische infill.

Veld 1 en 2 zijn aangelegd medio 2005. De kunstgrasmat is vervangen in 2015. De velden hebben de bijveldafmetingen van 100x64 m met deel 3 m uitloop en is rondom opgesloten met betonband 10/20 en elementenverhardingen.

Bij dit veld is kunstgras van 60 mm met SBR-infill op een sporttechnische laag van zand/steagran/rubber toegepast. Om het veld zijn een infillkering en deels schoonlooproosters toegepast om de verspreiding van rubberkorrels tegen te gaan.

Veld 3 is aangelegd in 2013. Het veld heeft de veldafmetingen van 100x64 m met 4 m uitloop en is rondom opgesloten met betonplaten en verder voorzien van elementenverhardingen t.b.v. publiek.

Bij dit veld is tot 2021 uitgevoerd met een kunstgrasmat van 60 mm met SBR-infill op een sporttechnische laag van lava toegepast. Om het veld zijn een infillkering, schoonlooproosters en filterkorven in putten, om de verspreiding van rubberkorrels tegen te gaan. In 2021 is een kunstgrasmat met Terra infill aangebracht.

**De resultaten van het onderzoek op sportpark 't Loo zijn opgenomen in Bijlage V-D.
Uit de conclusies van het rapport blijkt het volgende:**

Veld 1:

- Verontreinigingen met zink en minerale olie kunnen hoogstwaarschijnlijk gerelateerd worden aan de verspreiding van SBR infill.
- Op basis van de huidige resultaten is de omvang van de verontreiniging verticaal en horizontaal formeel nog niet geheel in beeld.
- De hoogste gehalten met zink en minerale olie zijn aangetoond in de toplaag (0-0,2 m-mv). Plaatselijk wordt aan de top de interventiewaarde voor zink overschreden.
- Een bodemsanering voor dieper gelegen bodemlagen (>0,2 m -maaiveld) wordt als weinig zinvol gezien.
- Er dient een plan van aanpak te worden opgesteld en voorgelegd aan het bevoegd gezag (de gemeente Leidschendam-Voorburg).

Geadviseerd wordt met de eerstvolgende renovatie een eventuele sanering uit te voeren.

Veld 2 en 3:

- Verontreinigingen met zink en minerale olie kunnen hoogstwaarschijnlijk gerelateerd worden aan de verspreiding van SBR infill.
- Op basis van de huidige resultaten is de omvang van de verontreiniging verticaal en horizontaal formeel nog niet geheel in beeld.
- De hoogste gehalten met zink en minerale olie zijn aangetoond in de toplaag (0-0,2 m-mv). Plaatselijk wordt aan de top de interventiewaarde voor zink overschreden.
- Een bodemsanering voor dieper gelegen bodemlagen (>0,2 m -maaiveld) wordt als weinig zinvol gezien.
- Onder de kunstgrasmat is zand/steagran/rubber aanwezig. Er zijn geen analyses uitgevoerd op dit materiaal aangezien dit wordt afgesloten door de kunstgrasmat. Om sporttechnische en milieutechnische redenen wordt rekening gehouden met het afvoer en vervangen door schone sporttechnische laag (bijvoorbeeld lava 0/16).

- Er dient een plan van aanpak te worden opgesteld en voorgelegd aan het bevoegd gezag (de gemeente Leidschendam-Voorburg).

Geadviseerd wordt met de eerstvolgende renovatie een eventuele sanering uit te voeren.

6.2.5 Sportparken Duivesteyn en Overdam

Kunstgrasmatten op hockeyvelden en tennisbanen worden niet ingestrooid met SBR rubber. Hier wordt dus aangenomen dat er geen sprake is van vervuiling bij deze velden.

Bij kunstgras hockeyvelden is wel rubber gebruikt in de sporttechnische lagen. Door de renovaties van de afgelopen jaren is er alleen nog bij veld 3 op sportpark Duivesteyn sprake van lava/rubber in de sporttechnische laag. In dit beheerplan wordt rekening gehouden met onderzoek en afvoer van deze sporttechnische laag. Het materiaal dient te worden vervangen door een schone sporttechnische laag, bijvoorbeeld lava 0/16.

De tennisbanen van sportpark Overdam liggen op een laag lava 0/16 waarvan uitgegaan mag worden dat dit milieutechnisch een schoon materiaal betreft.

6.3 Beheer kunstgrasvelden gemeente Leidschendam-Voorburg

In de gemeente Leidschendam-Voorburg is in het verleden besloten geen polymeren infill meer toe te passen in kunstgras voetbalvelden of in sporttechnische lagen onder de velden. Als uitzondering hierop gelden de gebonden SBR toepassingen onder hockey kunstgras watervelden en de toplaag van de atletiekbaan. Gebonden materiaal blijkt tot op heden niet van invloed op de omgeving van de velden.

Daarbij is ook het voornemen om niet gebonden SBR rubbers in de sporttechnische lagen onder kunstgrasvelden te vervangen door duurzaam materiaal wat eventuele vervuiling kan absorberen. Bij de budgettering in dit beheerplan is rekening gehouden met de extra financiën om dit bij het beheer en onderhoud en de vervanging van sportvelden in de gemeente Leidschendam-Voorburg, te kunnen uitvoeren.

=====